

ครุฑมณีปัญญา เกษตรทฤษฎีใหม่

แห่งชายป่าห้วยขาแข้ง จ.อุทัยธานี

มูลนิธิปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ
และสถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ

ครูภูมิปัญญาเกษตรทฤษฎีใหม่

แห่งชายป่าห้วยขาแข้ง จ.อุทัยธานี

ที่ปรึกษา : นายการินัย สุภกิจวิเลขการ
: ศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย ณ เชียงใหม่

บรรณาธิการ : นางสาวหทัยรัตน์ พ่วงเซย

ผู้เรียบเรียง : นางสาวเพ็ญภา วัฒนะการดา
: นางสาวนภวรรณ ประสงค์ไธเสศกุล

พิสูจน์อักษร : นางสาวไพเราะ บุญสุข

พิมพ์ครั้งที่ 1 : กันยายน 2563

จำนวนพิมพ์ : 500 เล่ม

จัดพิมพ์โดย : ฝ่ายจัดการความรู้
สถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ
อาคารสยามทาวเวอร์ ชั้น 26 เลขที่ 989 ถนนพระราม 1 ปทุมวัน
กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 02-6115000 โทรสาร 02-6581413
เว็บไซต์ www.pidthong.org
Facebook : มูลนิธิปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ

ขอบคุณ : เกษตรกรสมาชิกกลุ่มแก่นมะกรูดโมเดล ต.แก่นมะกรูด อ.บ้านไร่
จ.อุทัยธานี ผู้บอกเล่าประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง
: เจ้าหน้าที่ และ อาสาสมัครพัฒนาหมู่บ้าน (อสป.)
ตำบลแก่นมะกรูด อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี
: นางสาววาสนา สีดาชมพู่
เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี
(ย้ายไปปฏิบัติงานที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปี 2563)

เกษตรกรหัวไวใจกล้า
ที่ลุกขึ้นมาพลิกผืนดินของตนเองโดย
ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในรูปแบบของ
“โคก หนอง นา”

เกริ่นนำ

เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแนวพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีการแบ่งการใช้พื้นที่ออกเป็นสัดส่วน มีที่เก็บน้ำให้เพียงพอต่อการเพาะปลูกตลอดปี พื้นที่ปลูกพืชไร่ พื้นที่ปลูกข้าว และที่อยู่อาศัย ซึ่งจะมีการปรับสัดส่วนให้เหมาะสมตามสภาพภูมิสังคม

เกษตรกรในกลุ่ม “แก่นมะกรูดโมเดล” อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ที่นำมาบอกเล่ากันในเอกสารฉบับนี้ เป็นตัวอย่างของเกษตรกรหัวไวใจกล้าที่ลุกขึ้นมาพลิกผืนดินของตนเองโดยทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในรูปแบบของ “โคก หนอง นา” ซึ่งเป็นการผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ากับภูมิปัญญาพื้นบ้านอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้นๆ กล่าวได้ว่า พวกเขาเหล่านั้นเป็นครูภูมิปัญญาที่มีคุณค่าต่อการเผยแพร่และขยายผลความรู้

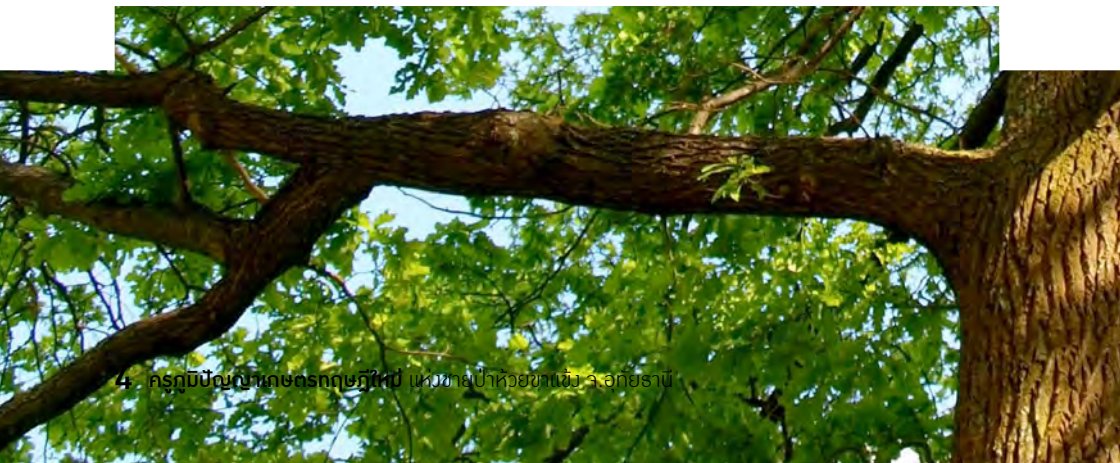
การเริ่มต้นของครุฑมปีญญาทั้ง 11 คน มีจุดเปลี่ยนในชีวิตที่ต่างกัน ซึ่งมีทั้งคนที่อยู่และเติบโตในพื้นที่ตำบลแก่นมะกรูด กับคนที่อยู่ในอำเภอบ้านไร่ ซึ่งได้มีโอกาสไปเรียนรู้จากพื้นที่ตำบลแก่นมะกรูด และนำไปทำในพื้นที่ของตนเอง เกิดเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ข้ามพื้นที่ โดยมีเจ้าหน้าที่ของสถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ หรือเรียกสั้นๆ ว่าโครงการปิดทองหลังพระฯ เป็นผู้เชื่อมโยงให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยเฉพาะการด้านเทคนิคและแนวคิดเรื่อง โคก หนอง นา ที่มีภาคีสำคัญอย่างมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติเป็นแหล่งเรียนรู้ ทั้งการเดินทางไปฝึกปฏิบัติที่มบอ. จ.ชลบุรี และการที่วิทยากรเข้ามาให้คำแนะนำถึงแปลงเกษตรในพื้นที่ ทำให้เกิดการเอามื้อเอาแรงกันในชุมชน

จุดร่วมที่คล้ายกันของเกษตรกรกลุ่มนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงที่ใจและวิธีคิด
ของตัวเอง เริ่มจากพื้นที่เล็กๆ ที่มีเป้าหมายชัดเจนว่าทำเพื่อบริโภคในครัวเรือน
ซึ่งเป็นหลักของทฤษฎีใหม่ขั้นแรก หมั่นหาความรู้จากผู้รู้และผู้ที่มีประสบการณ์
และเริ่มทำทันทีโดยไม่ต้องรอรอความช่วยเหลือจากใคร ค่อยๆ ขยายเมื่อมีกำลัง
ทำไหว ผลิตเพียงพอบริโภคในครัวเรือนแล้วจึงแบ่งปัน ซึ่งเป็นสิ่งที่เกษตรกร
กลุ่มนี้ฝากไปถึงคนที่อยากจะทำเกษตรทฤษฎีใหม่

สิ่งที่เป็นความสำเร็จ ไม่ใช่เพียงการนำวิธีการจัดการดินและน้ำของ โคก
หนอง นา เข้ามาปรับใช้ในพื้นที่ตำบลแก่นมะกรูดเท่านั้น แต่คือการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกร และขยายผลข้ามพื้นที่ไปสู่เกษตรกรนอกตำบล
แก่นมะกรูด จนเกิดเป็นเครือข่าย มีการหมุนเวียนแรงงานไปช่วยกัน มีการ
ประสานเชื่อมโยงหน่วยงานราชการที่มีภารกิจเกี่ยวข้อง เช่น สถานีพัฒนา
ที่ดินจังหวัดอุทัยธานี และองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี ที่สนับสนุน
เครื่องจักรในส่วนที่เกินแรงกำลังคน และหน่วยงานอื่นๆ ในจังหวัด ให้เข้ามา
ทำงานร่วมกัน โดยยึดพื้นที่และความต้องการของราษฎรในพื้นที่เป็นตัวตั้ง

สถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระฯ คาดหวังว่าการ
ส่งเสริมพัฒนาตำบลแก่นมะกรูดและพื้นที่ใกล้เคียง จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต
ประชาชนในพื้นที่ ควบคู่ไปกับการลดการบุกรุกป่า และสร้างแนวกันชนให้
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เพื่อให้พื้นที่ชายป่าห้วยขาแข้งแห่งนี้
อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ ไร่นาสวนผสม ซึ่งเป็นต้นแบบ
ของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรม

ฝ่ายจัดการความรู้
สถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ
กันยายน 2563

สารบัญ

นายวันนบ ขอสุข เกษตรกรคิดใหม่หัวใจใฝ่รู้	08
นายพงษ์พัฒน์ พิมพิชัน อนาคตกำหนดเอง	16
โรงเรียนอิมากอจทราย โรงเรียนวิถีเกษตร	22
นางบุญเตือน - นายลม ราชสีห์ หัวดำนำหัวขาว	30
นายปราโมทย์ แก้วกั้ววาล เปลี่ยนความคิด ชีวิตเปลี่ยน	36

นางบุพชาติ ชูบัว

42

เกษตรกรคืออนาคต

สายฝน เสลารัตน์

48

ครูผู้เปลี่ยนแปลง

นางสายทอง ศรีชุมพล

54

เจ้าใหญ่หัวใจเกษตรกร

นายจุยู่ใหม่ มดแดง

60

เงินคือมายา ข้าวปลาคือของกิน

มะเหมี่ยว องค์กรอิน หลวงสุวรรณ

66

ศิลปินเปลี่ยนวิถี

ชุตติมา จักขุมา

70

ชีวิตมี..ทางรอด

นายวันนบ ขอสุข

เกษตรกรคิดใหม่หัวใจใฝ่รู้

ในขณะที่เกษตรกรหลายคนยอมจำนนต่อโชคชะตา ผืนทำไร่ข้าวโพดบนพื้นที่ภูเขาสูงทั้งที่สภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม เพราะนอกจากพื้นที่ลาดชัน เดินทางยากแล้ว ยังกักเก็บน้ำไม่ได้และต้องพึ่งน้ำฝน เมื่อฝนแล้งก็ต้องทนรับภาระหนี้สินที่เกิดจากการทำไร่แล้วไม่ได้ผลผลิตตามที่ต้องการ เหตุการณ์นี้เกิดกับเกษตรกรทั้งตำบลแก่นมะกรูด รวมทั้งนายวันนบ ขอสุข เกษตรกรวัย 59 ปี ผู้ซึ่งมาเป็นเขยในพื้นที่หมู่ 3 บ้านใหม่คลองอั้งวะ ต.แก่นมะกรูด ตั้งแต่ปี 2532 และได้รับที่ดินมรดก 23 ไร่ ซึ่งสภาพไม่ได้แตกต่างจากเกษตรกรคนอื่นมากนัก

แค่ล้าคิด ชีวิตก็เปลี่ยน

วันหนึ่งในปี 2559 เหมือนฟ้าเริ่มเปิด วันนบได้จุดประกายความคิดเกี่ยวกับการปรับพื้นที่แบบหลุมขนมครก โคก หนองนา หลังจากดูรายการโทรทัศน์ช่องหนึ่ง จึงพูดคุยเรื่องนี้กับเจ้าหน้าที่โครงการปิดทองหลังพระฯ ซึ่งทำงานในพื้นที่ หลังจากนั้นโครงการปิดทองหลังพระฯ จึงได้ชักชวนวันนบเข้าร่วมอบรมการเกษตรทฤษฎีใหม่หลักสูตรโคก หนองนาที่สวนล้อม ศรีรินทร์ จังหวัดสระบุรี ร่วมกับกลุ่มทหาร และเกษตรกรที่สนใจจากหลายพื้นที่รวมกว่า 40 คน เรื่องที่ได้เรียนรู้ในวันนั้นทำให้หัวใจของวันนบพองโตและมีความหวังเต็มเปี่ยม ซึ่งในการอบรมวันสุดท้าย วันนบเป็นคนเดียวที่ยกมือแสดงเจตจำนงว่าจะกลับไปเริ่มลงมือทำทันที นั่นคือจุดเริ่มต้นที่ทำให้ชีวิตของวันนบเปลี่ยนแปลง

วันนบ ให้ความสำคัญและความพยายามทั้งหมดในการต่อสู้กับธรรมชาติ เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้จนเจือจรรบครัวจากการทำไร่ข้าวโพด ไร่มัน และข้าวไร่ เช่นเดียวกับคนอื่น แต่นับวันปัญหาที่พบบลับทวีความรุนแรงมากขึ้น ดินที่เสื่อมโทรมจากการใช้สารเคมีทุกปี และหน้าดินถูกทำลายพืชที่ปลูกไว้ก็ตายไปเกินครึ่งในหน้าแล้ง ทุยและยากก็แพงขึ้น และสารพัดปัญหาที่ทำให้วันนบ ต้องกลับมาตั้งคำถามกับตนเองถึงความมั่นคงในชีวิตว่า หากยังทำการเกษตรด้วยวิธีเช่นเดิมนี้อาจตกต่นเองและครอบครัวจะเป็นอย่างไรและจะหาอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุดบนที่ดินผืนนี้ และอีกหลายสิบหลายร้อยคำถาม

หลังจากกลับจากอบรมไม่นาน อาจารย์ยักษ์ หรือ ดร.วิวัฒน์ ศัลยกำธร และ อาจารย์บุญล้อม ซึ่งเป็นวิทยากรหลักในช่วงที่ไปอบรม ได้เข้ามาในพื้นที่แก่งมะกรูด เพื่อมาให้คำแนะนำแก่วันนบในการออกแบบพื้นที่ให้เป็นพื้นที่เก็บน้ำและบริหารจัดการที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด เมื่อได้แนวทางการปรับพื้นที่แล้ว หน่วยงานในพื้นที่จึงเข้าร่วมสนับสนุน ได้แก่ อบจ.อุทัยธานี ให้การสนับสนุนรถแบคโฮและเครื่องจักรในการขุดปรับพื้นที่ ชาวบ้านและเกษตรกรที่ไปรวมอบรมรุ่นเดียวกันได้มาร่วมลงแรง โครงการปิดทองหลังพระฯ สนับสนุนค่าน้ำมันเครื่องจักรในรูปแบบกลุ่มกองทุน ซึ่งเป็นที่มาของการก่อตั้งกลุ่ม “แก่งมะกรูดโมเดล” ในคราวต่อไป โดยเจ้าของแปลงจะทยอยจ่ายค่าน้ำมันเครื่องจักรคืนเข้ากลุ่มภายในระยะเวลา 5 ปี เมื่อความรู้พร้อม พื้นที่พร้อม วันนบก็ไม่รีรอ เดินหน้าหาพันธุ์พืชมาปลูกตามศาสตร์ที่ได้เรียนมา หลักการง่ายๆ ที่วันนบจำขึ้นใจก็คือ “**ธรรมะ ธรรมดา ธรรมชาติ**”

ธรรมะ คือ ความดีงามในตัวตนปฏิบัติ ต้องมีใจที่พร้อมลงมือด้วยความแน่วแน่ ไม่เริ่มจากความโลภ ต้องตั้งอยู่บนจริยธรรม ความซื่อสัตย์ การรู้จักแบ่งปันให้คนอื่น ไม่เบียดเบียนใคร **ธรรมดา** คือ ทำให้ง่าย ทำให้เข้ากับวิถีชีวิต ใช้วัสดุใน

ท้องถื่น **ธรรมชาติ** คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของดิน น้ำ แสงแดด ลม พืช สัตว์ต่างๆ ที่มีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ไม่ฝืนธรรมชาติ

นับจากวันที่เริ่มปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตมาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่แปลงของ วันนบก็เริ่มเก็บกักน้ำได้ เพราะมีการออกแบบพื้นที่ให้สามารถเก็บกักน้ำฝนไว้ให้ได้มากที่สุด ส่งผลให้พื้นที่มีความชุ่มชื้นจากการทำนอง และคลองไส้ไก่เลียนแบบธรรมชาติ นอกจากนี้สภาพดินในแปลงก็เริ่มดีขึ้นจากการ “หมักดิน” ด้วยวัสดุจากธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถื่น เช่น ฟางข้าว ชังข้าวโพด ใบข้าวโพด หญ้าที่ตัดแล้ว และเศษพืชต่างๆ เป็นต้น การวางแผนปลูกพืชให้ถูกต้องก็เป็นเรื่องสำคัญ วันนบได้เรียนรู้การสังเกตทิศทางแสงแดด ทิศทางลม ลักษณะดิน เพื่อกำหนดจุดปลูกพืช 5 ระดับ ได้แก่ สูง กลาง เตี้ย เรี่ยดิน และ กินหัว โดยให้พืชได้พึ่งพากันตามธรรมชาติ

ทดลองปลูกลองถูกลองผิดและหมั่นสังเกตจนรู้ว่าพืชชนิดใดเหมาะสมจะปลูกในพื้นที่บ้าง

เป็นเวลากว่า 2 ปี ที่วันนบเพียรทดลองปลูก ปรับเปลี่ยนเรียนรู้จากธรรมชาติ จนวันนี้สภาพพื้นที่ที่เคยแล้งจนต้นไม้ตายไปเกือบครึ่งในทุกๆ ปี ก็เริ่มเขียวชอุ่ม พื้นดินที่แห้งเริ่มชุ่มชื้นจากการที่มีน้ำหล่อเลี้ยงในคลองไส้ไก่ น้ำในสระที่ขุดไว้จากที่เคยเก็บน้ำได้ไม่นานก็กลับขังน้ำได้ครบรอบปี พืชที่เคยปลูกไม่ได้ก็กลับเติบโตงอกงาม สภาพไร่ข้าวโพดที่เคยเต็มไปด้วยสารเคมี เปลี่ยนไปเป็นสวนผสมที่ปลอดสารเคมีเกือบจะร้อยเปอร์เซ็นต์ ทั้งยังเป็นเสมือนซูเปอร์มาร์เก็ตย่อมๆ ที่อยากกินอะไรก็

แคเดินเข้าไปเก็บ ทั้งผักพื้นบ้าน สมุนไพร ผลไม้ ข้าวไร่ ข้าวนา หลายสิบชนิด ที่ไม่ต้องใช้เงินซื้อแม้แต่บาทเดียว ต่างผลิดอกออกผลให้เก็บกินได้ตลอดปี ในน้ำก็มีปลา อีกทั้งยังมีไข่ไก่สดๆ จากไก่บ้านที่เดินไปเดินมาอย่างอารมณ์ดีให้เก็บได้แทบทุกวัน

นอกจากจะลดค่าใช้จ่ายอาหารไปได้เยอะแล้ว วันนบและลูกชายยังมีไอเดียทำจุดทางเดินที่ตกแต่งมุมสวนสวยๆ ไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยวในฤดูหนาวที่ผ่านมา และคั่วกาแฟหอมๆ ที่ปลูกเอง เสิร์ฟกันในไร่ ในชื่อว่า “ไร่อุ้ยถ่อ” ซึ่งนอกจากจะสร้างรายได้ให้ครอบครัวแล้ว ยังได้ทั้งความสุข ความอิ่มเอมใจ ที่ได้แบ่งปันอาหารปลอดภัยและความรู้ให้ผู้คนที่มาเยี่ยมชม แม้ว่าในวันนี้อายได้จากการขายผลผลิตยังมีไม่มากนัก แต่ที่สำคัญคือวันนบได้เห็นอนาคตที่มั่นคงและสามารถตอบคำถามให้ตัวเองได้หมดทุกคำถาม นั่นหมายถึงความรู้สึกปลอดภัยและมีภูมิคุ้มกัน เป็นไปตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9

เส้นทางนี้ ไม่ง่าย แต่ก็ไม่ยาก

สองปีที่ผ่านมาวันนบเจออุปสรรคหลายอย่าง แต่ไม่เคยท้อ เขาเล่าว่า 4 ปีแรกที่เริ่มทำ จะเป็นช่วงที่เหนื่อย เพราะต้องเรียนรู้ทุกวัน ลงมือปรับปรุงทุกวัน ต้องหมั่นสังเกตธรรมชาติทุกเรื่อง เช่น ไม้ชนิดใดชอบร่ม ชนิดใดชอบแดด ทิศทาง

น้ำ ทิศทางลม ชนิดแมลง และอื่นๆ อีกหลายเรื่อง อย่างในปัจจุบันปัญหาที่พบคือหญ้าหนามที่คล้ายไมยราพซึ่งมีอยู่มากในสวน ทำให้ทำงานลำบาก ขุดออกยาก ตัดไปก็ขึ้นใหม่ ต้นเหี่ยวและทนมาก ซึ่งยังหาวิธีทางธรรมชาติในการจัดการไม่สำเร็จ ก็ถือว่าเป็นบททดสอบหนึ่งที่วันนบมองว่าเป็นเรื่องท้าทายมากกว่าเป็นปัญหา เคล็ดไม่ลับในการปลูกพืชในแปลงที่ง่ายต่อการดูแลและเกิดความยั่งยืน วันนบแนะนำให้เลือกพืชประจำถิ่น ไม่ปลูกพืชตามกระแส เพราะจะทนทานต่อสภาพแวดล้อม โรคและแมลง ทั้งยังคงเอกลักษณ์ประจำถิ่น เป็นจุดขายที่ไม่ต้องไปแข่งกับใคร

อนาคตกำหนดปัจจุบัน

ด้วยความหมั่นศึกษาหาความรู้และติดตามข่าวสารรอบตัวเสมอ ทำให้วันนบคาดการณ์ถึงภัยคุกคามจากการขาดแหล่งอาหารที่ปลอดภัย เพราะการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกและการรุกของกลุ่มธุรกิจใหญ่ที่จะทำให้ชาวปลาอาหารมีราคาแพงขึ้น อันตรายจากการใช้สารเคมีในการเกษตร วิธีการบริโภคที่ก่อให้เกิดโรคมามากมายในคนยุคปัจจุบัน และการใช้ยาแผนปัจจุบันที่ส่งผลข้างเคียงต่อต้านไตและอวัยวะอื่นๆ รวมถึงการใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีแทนคนในหลายธุรกิจ ทำให้คนตกงานมากขึ้น ภัยคุกคามเหล่านี้ทำให้วันนบตั้งเป้าหมายที่จะเป็นส่วนหนึ่งของผู้ผลิตอาหารที่ปลอดภัย อย่างน้อยก็ให้แก่นตนเองและครอบครัว จึงได้สะสมความรู้และต้นไม้สมุนไพรที่ช่วยรักษาโรคต่างๆ โดยหวังว่าจะอนุรักษ์พันธุ์และส่งต่อความรู้ในการดูแลรักษาสุขภาพด้วยวิถีธรรมชาติแบบบรรพบุรุษให้คงอยู่สืบไป

เมื่อเป้าหมายชัด การลงมือทำก็มีทิศทางที่ชัดเจน เราจึงพบเห็นทั้งไม้ผล ไม้ใบ และสมุนไพรท้องถิ่นหลายชนิดได้ในสวนของวันนบ ซึ่งทั้งหมดนี้ไม่ใช้ยาและสารเคมีใดๆ อีกต่อไปแล้ว แต่ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติและการดูแลเอาใจใส่เท่านั้น อีกเป้าหมายหนึ่งของวันนบคือ การฟื้นฟูวิถีแบ่งปันกัน โดยการแลกเปลี่ยนของใช้กันแบบสังคมไทยในอดีต ที่มีความเอื้อเพื่อแบ่งปันกัน ไม่ต้องตีราคา แต่ใช้ใจแลกใจ ซึ่งเป็นสังคมในอุดมคติที่ได้เริ่มเกิดขึ้นจริงแล้วในสังคมเครือข่ายที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่

ฝากถึงคนที่จะทำเกษตรทฤษฎีใหม่

“หาเงินมาซื้อความสุข ไม่มีทางซื้อได้จริง และหาไปไม่มีวันจบ แต่หากเราเริ่มทำสิ่งที่เรามีความสุขก่อน เราก็จะได้ความสุข ณ ตรงนั้นเลย เมื่อเรามีความสุขแล้วแบ่งปันไปยังคนรอบข้างแล้ว เงินจะตามมาเอง” วันนั้นบ๊องกล่าวในตอนท้าย และฝากไปถึงคนที่จะทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ว่า

- อย่าเริ่มคิดที่จะขายก่อน ให้เริ่มเปลี่ยนที่ใจ และเริ่มทำให้ตัวเองและครอบครัวมีกินก่อน
- ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน อยากทำอะไรลงมือทำเองก่อน อย่ารอให้ใครมาช่วย ในพุทธศาสนาสอนว่า “อัตตาหิ อัตตโนนาถ” และศาสนาคริสต์สอนเช่นกันว่า “พระเจ้าจะช่วยคนที่ช่วยตัวเองก่อน”
- ให้เริ่มทีละน้อย แล้วค่อยๆ ขยาย อย่าทำใหญ่ในที่เดียว เพราะกว่าที่ต้นไม้นี้ต่างๆ จะให้ผลผลิตและจำหน่ายได้ต้องใช้เวลาหลายปี ให้ค่อยๆ เลือกรพื้นที่เล็กๆ ที่สามารถดูแลได้ทั่วถึง ทำให้ครอบครัวได้กินก่อน เพื่อเรียนรู้และเข้าใจ จากนั้นจึงค่อยๆ ขยายเมื่อพร้อม
- ให้คิดล่วงหน้า 10 ปี คิดวางแผนไว้ก่อนลงมือทำเลยว่าอนาคตข้างหน้าอีก 10 ปีเราอยากมีอะไร เพื่อให้เราลงมือทำได้อย่างมีทิศทาง

นายวันนบ ขอสุข อายุ 59 ปี

ชื่อไร่ : ไร่อุ้ยกือ

พื้นที่แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ : 23 ไร่

เริ่มปรับพื้นที่ : 4 เมษายน 2559

กิจกรรมในแปลง : ขุดคลองไส้ไก่ ขุดสระ ปลูกไม้ผล นาข้าว ผัก สมุนไพร เลี้ยงไก่ ที่พัก Farm Stay กาแฟคั่วสด

นายพงษ์พัฒน์ พิมพ์ชัน อนาคตกำหนดเอง

นายพงษ์พัฒน์ พิมพ์ชัน หรือใจหนุ่มวัย 26 ปี ที่รับหน้าที่เป็นอาสาสมัครพัฒนาหมู่บ้าน (อสพ.) ของโครงการปิดทองหลังพระฯ ตั้งแต่เริ่มโครงการในพื้นที่ตำบลแก่นมะกรูด การเข้าร่วมโครงการฯ เรียกได้ว่าเป็นจุดหักเหชีวิตวัยรุ่นของเขาเลยก็ว่าได้ เมื่อใจได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานที่ต้องมาทำงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อพัฒนาบ้านเกิดของตัวเอง ใจจึงใช้โอกาสนี้ศึกษา พลิกฟื้นผืนดินที่แห้งแล้งในไร่ข้าวโพดของพ่อ จนนำไปสู่ความหวังและการเปลี่ยนแปลงขึ้นกับชีวิตของเขา

“โจ” เป็นลูกชายคนเดียวของครอบครัวพิมพ์ชัน จากเด็กวัยรุ่นธรรมดาที่จบการศึกษา กศน. ในระดับชั้น ม. 6 และไปรับจ้างทำงานก่อสร้างอยู่ที่จังหวัดกาญจนบุรีได้ไม่นาน หวังเพียงแค่ต้องการมีงานทำ แต่ด้วยความที่เป็นลูกชายคนโต พ่อจึงให้กลับมาช่วยทำงานในไร่ที่บ้านเกิด เพื่อช่วยกันปลูกข้าวโพด และมันสำปะหลัง ซึ่งมีพื้นที่มากถึง 21 ไร่ โจเป็นแรงหลักของครอบครัว เพราะนอกจากพ่อและแม่แล้ว โจยังมีครอบครัวเล็กๆ ของตัวเอง มีภรรยาและลูกสาวอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ รายได้หลักของครอบครัวมาจากงาน อสพ. และการปลูกข้าวโพด พอหมุนเวียนเป็นค่าใช้จ่ายและลงทุนการเกษตรได้แบบไม่เหลือเก็บ

จุดเปลี่ยนของชีวิต

โจได้เป็นส่วนหนึ่งของทีมงาน ในการนำเกษตรกรไปเรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่แบบโคก หนองนา ที่ศูนย์การเรียนรู้เกษตรพอเพียง สวนลุ่มศรีรินทร์ ต.หนองโหนด อ.เมือง จ.สระบุรี เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2559 สิ่งที่โจได้รับฟังในการอบรมครั้งนั้นได้จุดไฟในหัวใจ เขาเริ่มเห็นเป้าหมายของชีวิต ได้เห็นทางรอดของการทำเกษตรแบบที่ไม่เคยได้เห็นมาก่อน อาจารย์บุญล้อม ซึ่งเป็นวิทยากรหลัก ได้ชี้ให้เห็นหัวใจของการทำเกษตรแบบปราชญ์ “ทำน้อยกว่าเดิม แต่ได้ผลผลิตมากกว่า เมื่อมีความรู้”

เริ่มจากการปรับที่ดินแบบขุดหนองให้เป็นที่เก็บน้ำและที่อาศัยของปลา มีผักบุ้ง ผักกระเฉดเป็นแหล่งอาหารของคน ขุดคลองคดโค้งเพื่อชะลอน้ำและเก็บกักน้ำ กระจายความชุ่มชื้น ปั่นโคกให้สูงเพื่อใช้ปลูกพืชผัก-หนิ น้ำท่วม ปลูกข้าวเป็น แหล่งอาหารหลัก ใช้วัตถุดิบในธรรมชาติเพื่อเกื้อกูลกัน เกิดเป็นระบบนิเวศน์ ในพื้นที่ แก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกร สิ่งที่ได้ฟัง ได้เห็น และได้เรียนรู้ ตลอดการอบรม 3 วันนั้น ทำให้ใจจดใจจ่อวันกลับบ้านแทบไม่ไหว

ทำทันที

หลังจากจบมาจากการอบรม ใจนำความรู้ที่ได้เรียนมาแล้วให้พ่อฟัง และ ลงมือวางแผนปรับพื้นที่ทำกินทันที โดยขอแบ่งพื้นที่ 6 ไร่จาก 21 ไร่ ในการ ทำเป็นแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ตามที่เรียนรู้อมา ซึ่งชาวตำบลแก่นมะกรูดรุ่นที่ ไปอบรมพร้อมกันในครั้งนั้น จะได้รับการสนับสนุนด้านเครื่องจักรจากองค์การ บริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี และโครงการปิดทองหลังพระฯ พื้นที่ในลักษณะ กองทุนของ “กลุ่มแก่นมะกรูดโมเดล” อีกทั้งยังมีทีมวิทยากรหลักอย่าง อ.ยักษ์ และ อ.บุญล้อม ที่ลงพื้นที่ตามมาให้คำแนะนำในการปรับพื้นที่ถึงแปลง ของเกษตรกรที่หัวใจสู้แต่ละราย ดังนั้น ใจจึงไม่รอช้าที่จะลงมือขุดสระ ปรับพื้นที่ตามแนวทางที่เรียนมา สระเดิมที่มีอยู่ 1 สระ ได้รับการขุดให้ลึกขึ้น

และชุดเพิ่มอีก 3 สระ มีการขุดคลองไส้ไก่คดเคี้ยวไปตามแปลง เชื่อมสระเข้าด้วยกัน ปรับพื้นที่เป็นขั้นบันไดเสริมคันนาให้สูงขนาดใหญ่ ขุดหลุมปลูกกล้วย ปลูกไม้ผล ปลูกผัก โดยมีพ่อและแม่เป็นพี่เลี้ยง เพราะที่ผ่านมาแม้ว่าครอบครัวของเขาจะมีพื้นที่การเกษตรจำนวนมาก แต่ใจเองยังไม่เคยลงมือทำอย่างจริงจัง การทำไร่สวนใหญ่ใช้วิธีจ้างคนงาน ครั้นนี้ใจตั้งใจว่าจะลงมือทำด้วยตนเองทุกขั้นตอน เขาจึงเริ่มจากการลงมือขุดหลุมปลูกกล้วยไปกว่า 50 ต้น และพบว่าต้นกล้วยที่เขาปลูกล้มตายไปกว่าครึ่งหนึ่งในช่วงแรก แม้ตอนเริ่มอาจยังไม่ได้ดังที่หวังไว้ แต่สิ่งที่ใจได้รับนั้นคือประสบการณ์ที่มีมากขึ้นในตัวเอง

นอกจากนี้ ใจยังสนใจในการเพาะกล้าผัก-ปลูกผัก จึงได้เริ่มทดลองเพาะปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือน ก่อนใจหมั่นเรียนรู้สอบถามจากพ่อ แม่ และกลุ่มเพื่อน

เกษตรกรที่เก่งเรื่องผัก แปลงของเขามีพื้นที่ด้านหน้าติดกับถนนราดยาง ซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูหนาว ทำให้ใจเล็งเห็นโอกาสในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากที่ดินของเขา จึงปรับพื้นที่ 2 งานด้านหน้าให้เป็นพื้นที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะมานอนดูดาวในหน้าหนาว ด้วยการทำโคกสูงเพื่อเป็นที่กางเต็นท์ ด้านหน้าทำแปลงผักปลอดสารพิษ พร้อมชุดสระเล็กๆ และแนวคลองไส้ไก่ เพื่อเป็นจุดเรียนรู้จำลองให้กับนักท่องเที่ยว

ผลจากการทดลองทำในปีแรก
ใจมีรายได้จากการเปิดจุดทางเดิน
และขายผักรวม 30,000 บาท นับว่า
เป็นจุดเริ่มต้นที่สร้างความภาคภูมิใจ
ให้เขาได้มากทีเดียว ในปีที่สองพ่อของ
ใจจึงได้ร่วมลงทุนสร้างบ้านพักแบบ
ชาวกะเหรี่ยงแท้ๆ ที่มีการเข้าไม้แบบ
ไร่ตะปู เป็นที่พักเพิ่มเติม พร้อมกับทำ
ห้องน้ำเพื่ออำนวยความสะดวกมากขึ้น
นอกจากนี้ยังมีแปลงผักและซุ้มผักไว้
สารพัดในบริเวณจุดท่องเที่ยว เพื่อเก็บ
บริโภคในครัวเรือน และจำหน่ายแก่นัก
ท่องเที่ยวอีกด้วย

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ในปีแรกที่เริ่มลงมือปรับพื้นที่และ
ปลูกพืชตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่
ครอบครัวของใจเริ่มมีผักไว้สารพัดไว้
บริโภคเอง มีสระน้ำ 4 บ่อ ที่มีน้ำอย่าง
เพียงพอตลอดทั้งปี สามารถเลี้ยงปลา
ไว้เป็นอาหารได้ตลอดปี รอบๆ แปลงที่
มีคลองไส้ไก่คดเคี้ยวผ่าน มีความชุ่มชื้น
และเขียวชะอุ่มขึ้นมากเมื่อเปรียบเทียบกับ
หลายปีที่ผ่านมา ใจเล่าว่าสมัยก่อน
เมื่อถึงฤดูแล้งมองไปทางไหนก็จะเจอ
แต่หญ้าแห้ง มีไฟไหม้ป่าเกิดขึ้นเรื่อยๆ
แต่เดี๋ยวนี้แม้หมดฤดูฝนแล้งมองไปทาง
ไหนก็ยังเห็นสีเขียวสลับตา

ส่วนรายได้ของครอบครัว จากเดิมที่มี
รายได้จากการเกษตรแค่ปีละ 1 ครั้ง คือใน
ฤดูเก็บเกี่ยวข้าวโพด แต่ตอนนี้เริ่มมีรายได้
เสริมจากกล้วย รวมไปถึงรายได้จากการ
ท่องเที่ยว - ให้เช่าที่พักและลานกางเต็นท์
ในช่วงเดือนพฤศจิกายน-มกราคม ถือว่า
เป็นรายได้แหล่งใหม่ที่มือนาคดใกล้อีก
ด้วย แม้ว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้นในรอบปีที่ผ่าน
มายังไม่สูงนัก แต่ดูเหมือนว่าแสงสว่างที่
ปลายอุโมงค์เด่นชัดขึ้นแล้ว เมื่อใจเริ่มเห็น
แนวโน้มแล้วว่ารายได้เสริมสามารถเกิดขึ้น
ได้ตลอดปีหากมีความหลากหลายของพืช
และมีกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวแบบใหม่

แผนในอนาคต

ใจยังคงมุ่งมั่นในเป้าหมายของการพัฒนาที่ดินแปลงเล็กๆ ของเขา ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พร้อมทั้งมีความคิดในการต่อยอดให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งพืชที่ตั้งใจจะปลูกต่อไปมีอีกหลายชนิด ส่วนใหญ่เป็นพืชผักสวนครัว เช่น มะเขือยาว พักทอง ถั่ว พริก ไม้เลื้อยต่างๆ รวมถึงผักสลัดต่างๆ เพื่อจะแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพได้อีกด้วย โดยใจมีแนวคิดที่จะขุดดินของสินค้าปลอดภัยจากสารเคมีและมีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ฝากถึงคนที่จะทำเกษตรทฤษฎีใหม่

สำหรับผู้สนใจอยากเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตมาทำเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ โดยเฉพาะการปรับพื้นที่เป็นโคก หนอง นา ควรเริ่มต้นจากพื้นที่น้อยๆ ก่อน และควรมีเป้าหมายแรกเริ่มที่ชัดเจนว่าจะทำเพื่อตัวเองและครอบครัวก่อน เพราะเป็นการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่ เป็นการหันมาใช้วิธีการพึ่งพาธรรมชาติ ลดต้นทุนในการใช้ชีวิตประจำวัน ส่วนเคล็ดลับการเลือกพื้นที่ที่จะเริ่มต้น ควรเป็นพื้นที่ใกล้บ้านที่สะดวกและง่ายต่อการดูแล และที่สำคัญต้องเริ่มที่ความสนใจจริงๆ อย่าทำเพราะเลียนแบบคนอื่น แต่ให้ทำเพราะใจอยากทำ เริ่มเล็กๆ เมื่อเห็นผลจึงขยายจะได้มีกำลังใจ

นายพงษ์พัฒน์ พิมพ์ชัน อายุ 26 ปี

ชื่อไร่ : หมอจิตร

พื้นที่ทั้งหมด : 21 ไร่

พื้นที่แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ : 6 ไร่ เริ่มปรับพื้นที่ : ปี 2559

กิจกรรมในแปลง : ขุดคลองไส้ไก่ ขุดสระ ห่มดิน ขุดนาขั้นบันได ปลูกไม้ผล กลัวย ผัก ทำบ้านพัก-จุดกางเต็นท์

โรงเรียนอิมาดอิทราย

โรงเรียนวิถีเกษตร

โรงเรียนบ้านอิมาดอิทราย เป็นโรงเรียนขนาดเล็กในตำบลแก่นมะกรูด สอนตั้งแต่อนุบาล 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนประมาณ 170 คน เป็นลูกหลานของชาวบ้านในพื้นที่หมู่ 4 บ้านอิมาดอิทราย และชาวบ้านหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายกะเหรี่ยงโปว์ เด็กนักเรียนจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่ง ที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะไม่ได้เรียนต่อ ส่วนหนึ่งจะไปหางานทำนอกพื้นที่ และส่วนหนึ่งกลับไปใช้ชีวิตตามวิถีเกษตรเช่นเดียวกับพ่อแม่

จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ นายดิเรก ศรีสุวรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนได้เล็งเห็นความสำคัญของการสร้างเสริม “วิชาชีวิต” ให้เด็กๆ เพื่อสามารถนำความรู้และทักษะไปเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้ กอปรกับกระทรวงศึกษาธิการได้มีแนวทางให้โรงเรียนระดับประถมศึกษา บรรจุความรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่เข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน จึงเป็นที่มาของความตั้งใจในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนให้มีวิชาด้านการเกษตรแบบกิจกรรมธรรมชาติขึ้น เพื่อให้เด็กได้ซึมซับ เข้าใจ และนำไปปรับใช้ในชีวิตรหลังจากที่จบออกไป รวมทั้งสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ปกครองให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ดีขึ้นด้วย

จุดเปลี่ยนของการเรียนรู้

การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากทีมของครูผู้สอนไม่มีความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยในปี พ.ศ. 2560 ผอ.ดิเรก และครูในโรงเรียนจำนวนหนึ่ง ได้สมัครเข้าร่วมอบรมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ พร้อมกับชาวบ้าน ณ มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ที่จังหวัดชลบุรี 5 วัน 4 คืน นอกจากนี้ยังได้ไปรวมเอามือเอาแรงกับชาวบ้านที่บ้านโป่งเกตู จังหวัดสระบุรี เป็นเวลา 7 วัน ด้วย

การอบรมที่มูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ มาบฉ่อง ครั้งนั้น ไม่เหมือนการอบรม หรือการดูงานที่ผ่านๆ มา เพราะมี วิทยากรหลักเป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร หรืออาจารย์ยักษ์ ผู้ก่อตั้ง มูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ รวมทั้งผู้ใหญ่ สมศักดิ์ เครือวัลย์ บ้านสองสสิ่งเกษตรกร ผู้เปลี่ยนชีวิตตนเองจากการมีหนี้สินรุงรังจนกลายเป็นเกษตรกรที่ทำเกษตร ผสมผสานจนประสบความสำเร็จปลดหนี้ได้ รวมถึงวิทยากรอีกหลายท่านที่เป็นเกษตรกรที่ปฏิบัติจริง ผลัดกันมาถ่ายทอดความรู้

ในการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีปฏิบัติ ทำให้ ผอ.ดิเรก และคณะครูที่ไปร่วมอบรม ได้เข้าใจถึงหลักการพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันตามธรรมชาติของต้นไม้หลากหลายชนิด หลายระดับความสูง เหตุผลว่าทำไมต้องปลูกพืชหลายระดับอยู่ด้วยกัน การปลูกป่า 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่างคืออะไร ข้อสำคัญคือ ได้หลักคิดที่ว่า กสิกรรมธรรมชาติ ต้องเกิดจากการต่อสู้กับจิตใจของตัวเอง ระหว่าง “ความพอ” กับ “ความอยาก” เริ่มจากการสร้างความพอเพียงในปัจจุบันพื้นฐานสำหรับตนเองและครอบครัวก่อน แล้วค่อยแบ่งปันไปยังเพื่อนบ้าน คนรอบข้าง เกิดการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง การค้าขาย และธุรกิจเป็นระดับสุดท้าย โดยสุดยอดผลลัพธ์ไม่ใช่ความร่ำรวย แต่คือสุขภาพดี อายุยืนยาว และมีความสุข นับว่าเป็นความลึกซึ้งอย่างมาก

หลักสูตรบูรณาการ

สิ่งที่ ผอ. ดิเรก และคณะครูได้ทำหลังจากการอบรม คือการคิดออกแบบพื้นที่ในแปลงเกษตรของโรงเรียน 3.28 ไร่ให้สามารถเก็บกักน้ำให้ได้ 100 เปอร์เซ็นต์ โดยอาจารย์บุญล้อม เต่าแก้ว ปราชญ์ด้านโคกหนองนา จากศูนย์เรียนรู้สวนล้อมศรีรินทร์ จังหวัดสระบุรี เป็นที่ปรึกษาในการออกแบบวางแผนพื้นที่ รวมทั้ง อบรมจ. อุทัยธานี และโครงการปิดทองหลังพระฯ สนับสนุนในเรื่องเครื่องจักรชุดและค่าน้ำมันเชื้อเพลิง การปรับพื้นที่มีทั้งการย่ำดิน การหมักดิน การใส่ปุ๋ยคอก การปลูกพืช การดูแลรักษาต้นไม้ การทำปุ๋ยหมัก ฯลฯ ได้ถูกถ่ายทอดให้นักเรียนทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนบ้านอิมาดอิทราย ผ่านกิจกรรมพิเศษในช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ โดยแบ่งเป็น 3 ฐานเรียนรู้ ได้แก่

- 1) ฐานปรับ เรียนรู้เกี่ยวกับการปรับพื้นที่ บำรุงดิน วิธีการเก็บกักน้ำ การย่ำดิน
- 2) ฐานปลูก เรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกชนิดพันธุ์ต้นไม้ เรียนรู้ชนิดของต้นไม้ การปลูกต้นไม้ การอนุบาลต้นกล้า การย้ายลงแปลง เป็นต้น
- 3) ฐานแปรรูป นักเรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตต่างๆ มาเป็นอาหาร และน้ำยาเอนกประสงค์เพื่อใช้ในครัวเรือนต่างๆ

การเปลี่ยนแปลง

แม้ว่าในช่วงปีแรก จะยังไม่เห็นผลผลิตที่พอเพียงตลอดปีการศึกษาแต่อย่างน้อยวิชาชีวิตเหล่านี้ได้เริ่มซึมซับและฝังเข้าไปในจิตใจของเด็กนักเรียนบ้างแล้ว ผ่านกิจกรรมที่ได้ให้เด็กมีส่วนร่วมช่วยคิด ช่วยลงมือ และเก็บผลผลิตต่างๆ

สภาพพื้นที่โดยรวมดูเขียวชะอุ่มมากขึ้น ดินที่เคยแห้งแข็งเริ่มมีความชุ่มชื้นและนุ่มขึ้น ปลูกพืชได้มากขึ้น โรงเรียนได้ผลผลิตจากการปลูกของนักเรียนไปทำกับข้าวกลางวัน เด็กนักเรียนมีกิจกรรมร่วมกัน มีหน้าที่รับผิดชอบทุกคน อีกทั้ง ผู้ปกครองที่ได้ร่วมเรียนรู้และเกิดการนำไปปฏิบัติจริง ยังได้นำผลผลิตมาแบ่งโรงเรียนและแบ่งขายมีรายได้เข้าครอบครัว เกิดเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง ซึ่งนับได้ว่าเป็นผลลัพธ์ที่น่าชื่นใจมากสำหรับการเริ่มต้น

นอกจากผลลัพธ์ในทางที่ดีของการปรับพื้นที่ของโรงเรียนแล้ว ผอ.ดิเรก และครูที่ไปร่วมอบรมด้วยกันครั้งนั้น ยังได้นำความรู้ไปลงมือปฏิบัติในพื้นที่สวนตัวของตัวเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากทีมวิทยากรและเครือข่ายที่ไปอบรมด้วยกัน ผอ.ดิเรก ซึ่งจะเกษียณอายุราชการในปี 2563 ได้วางแผนในบั้นปลายชีวิต โดยชักชวนภรรยา จัดการดินและน้ำในแปลงของตัวเอง

ขุดคลองไส้ไก่ และห่มดิน ผอ.ดิเรก เล่าให้ฟังว่า พื้นที่แปลงนี้ เคยให้ชาวบ้านเช่าทำไร่มันสำปะหลัง ทำให้ดินแห้งและแข็ง ปลูกอะไรก็ไม่ขึ้น เมื่อได้เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ จึงรู้วิธีการพลิกฟื้นผืนดินด้วยวิธีการห่มฟาง ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้พื้นที่ที่เคยแห้งแล้งกลับมามีชีวิตได้อีกครั้ง ผ่านไปกว่า 4 เดือน เมล็ดพันธุ์ที่ลงไว้ก็เริ่มแตกยอดอ่อนให้เห็น และมีผลผลิตพริก มะเขือ ชะอม ผักปัง แตงกวา กระเจี๊ยบ ในเวลาไม่ถึง 2 ปี พี่ชผลในสวนทั้งหมดพื้นที่ 2 ไร่ ไม่ได้มีไว้ขายแต่มีไว้กินไว้ใช้ในครัวเรือน และแบ่งปันให้เพื่อนบ้าน โดยเฉพาะนักเรียนที่โรงเรียนบ้านอิมาดอ็ทราย ถือเป็นารลดต้นทุนที่ไม่ใช่แค่ครอบครัวของ ผอ.ดิเรก เองแต่ยังช่วยลดต้นทุนไปยังโรงเรียนและเพื่อนบ้านได้อีกด้วย

ปัญหาและอุปสรรค

การทำโครงการด้านเกษตรในโรงเรียน ด้วยแรงใจและแรงกายของครูและนักเรียน ย่อมมีอุปสรรคในเรื่องเวลาและความต่อเนื่อง เนื่องจากแต่ละคนมีภาระหน้าที่ของตนที่ ล้นมืออยู่แล้ว การแบ่งเวลามาดูแลต้นไม้ ในช่วงเริ่มต้นที่ยังไม่สามารถเติบโตเองได้ จึงนับเป็นงานหนักของครูอยู่มาก และ การที่เด็กนักเรียนต้องเรียนไปด้วย ทำให้ขาดความต่อเนื่องไปบ้าง วิธีการรับมือของ ทีมคุณครูคือการปรับตัวปรับใจรับในช่วงแรก พร้อมกับการสร้างเครือข่ายความ เข้าใจในหมู่ครูด้วยกัน และนักเรียน รวมทั้งผู้ปกครอง ให้มีความเข้าใจโคก หนอง นา เมื่อมีคนเห็นด้วยมากขึ้น ก็ช่วยกันคนละไม้คนละมือ งานหนักจึงจะกลายเป็นเบา ไปได้ในที่สุด

แผนในอนาคต

ในมุมมองของผู้บริหารนั้น ผอ.ดิเรก มองว่าควรจะปรับหลักสูตรให้เรียนรู้ แบบบูรณาการ โดยให้กิจกรรมแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ของโรงเรียน เป็นต้น เรื่องในการนำเรียนวิชาต่างๆ เช่น เมื่อพูดถึงหนองน้ำ วิชาภาษาไทยอาจตั้งโจทย์ ว่าหนองน้ำคืออะไร วิชาคณิตศาสตร์ตั้งโจทย์การคิดปริมาตรหนองน้ำ วัดขนาดหนอง น้ำ วิชาวิทยาศาสตร์นำเรียนรู้เรื่องชั้นดินที่เห็นจากการขุดหนองน้ำ เป็นต้น ในส่วน เป้าหมายของการปรับพื้นที่แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ ต้องการให้เป็นแหล่งผลิตอาหาร สำหรับโรงเรียน และมีปริมาณมากพอใช้ทำอาหารกลางวันเลี้ยงนักเรียนให้ได้

มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ รวมทั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ให้แก่ชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงด้วย และยังมีมองไปถึงความเป็นไปได้ในการจัดสรรพื้นที่ให้นักเรียนที่สนใจลงมือทำจริงด้วยตัวเอง โดยมีกองทุนสนับสนุนการลงทุน และการแนะนำแนวทางหาความรู้ใหม่ๆ จากการใช้สื่อออนไลน์ให้เป็นประโยชน์ เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ในสายอาชีพให้นักเรียนที่กำลังจะเรียนจบไปประกอบอาชีพในอนาคต

ฝากไปถึงคนที่จะทำเกษตรทฤษฎีใหม่

ผอ.ดิเรก ฝากถึงคนที่จะทำเกษตรทฤษฎีใหม่ว่า “คนที่สนใจจะทำเกษตรทฤษฎีควรเริ่มจากความเข้าใจแก่นแท้ของเศรษฐกิจพอเพียงก่อน เพราะการเข้าใจถึงความหมาย และตระหนักถึงคุณค่าที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตแล้ว จะทำให้เกิดความมุ่งมั่นปฏิบัติ และเกิดพลังในการฝ่าฟันอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นด้วยตัวเอง ข้อสำคัญคือต้องศึกษากับผู้รู้จริง การมีครูที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจถ่องแท้และต่อยอดได้”

โรงเรียนอิมาดอ็ทราย : นายดิเรก ศรีสุวรรณ (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

ขนาดพื้นที่ของโรงเรียนทั้งหมด : 60 ไร่

พื้นที่แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ : 3.28 ไร่

ปีที่เริ่มทำ : มิถุนายน 2560

กิจกรรมในแปลง :

- ปรับพื้นที่ ขุดชั้นบันได ขุดสระ ทำคลองไส้ไก่ ปูฟางห่มดิน
- ปลูกไม้ผลหลากหลายชนิด เช่น ทุเรียน เงาะ ลำไย มะขาม ส้มโอ มะละกอ กัลฉ่าย ฯลฯ
- ปลูกไม้ป่า เช่น ยางนา สัก ค้อ มะค่า ประดู่ ฯลฯ
- ปลูกผักสวนครัวเพื่อใช้ในโรงอาหารโรงเรียน เช่น มะเขือ พริก

นางบุญเตือน - นายลม ราชสีห์ หัวดำนำหัวขาว

ความเป็นมา

นายลมและนางบุญเตือน สองสามีภรรยาผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวราชสีห์ ทำมาหาเลี้ยงชีพบนพื้นที่เกษตร 20 ไร่ โดยปลูกข้าวไว้บริโภคในครัวเรือน ปลูกพืชไร่ไว้ขายเป็นรายได้ส่งลูกชายและลูกสาวเรียนหนังสือและใช้จ่ายดูแลคนในครอบครัวอีกสิบกว่าชีวิต ซึ่งผลผลิตทางการเกษตรของครอบครัวที่ผ่านมาทำรายได้ไม่มากมายนัก เพราะสภาพพื้นที่เป็นที่สูงมีลาดชันและมีฝนตกน้อยแม้ในหน้าฝน ประกอบกับไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำ ทำให้พืชพรรณที่พยายามปลูกไว้มีใบเหลืองขาดน้ำ แม้กระทั่งกล้วยที่ว่าปลูกง่ายก็มีใบเหลืองเช่นกัน

อีกทั้งปัญหาดินถูกกัดเซาะจนเกิดร่องน้ำในหน้าฝน ทำให้งร่องที่น้ำกัดเซาะนั้นเริ่มลึกขึ้นและกว้างขึ้นเรื่อยๆ ทุกปี

นางบุญเดือนเล่าให้ทีมงานฟังว่า ในอดีตมีหน่วยงานทางการเกษตรจะนำปัจจัยทางการเกษตรมาแจก เช่น ด่านกล้าเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย พันธุ์ไก่ พันธุ์เป็ด ฯลฯ แต่ตนและสามีไม่เคยอยากได้สิ่งที่อยากได้ที่สุดมีเพียงสระเก็บน้ำเท่านั้น และถึงกับเคยเอ่ยปากบอกเจ้าหน้าที่ว่า **“ถ้าไม่ได้สระน้ำก็ไม่เอาอะไรเลย เอาอะไรมาให้เอากลับไปแจกคนอื่นให้หมด”** เรียกได้เป็นประโยคที่แสดงให้เห็นว่า สำหรับเกษตรกรแล้ว **“น้ำ”** คือปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการทำเกษตร หรืออาจกล่าวได้ว่า **“น้ำคือชีวิต”** อย่างที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้เคยตรัสไว้ไม่มีผิดเพี้ยน

จุดเปลี่ยนของชีวิต

นายลมและนางบุญเดือน เล่าว่าจุดเปลี่ยนของการทำการเกษตรนั้นเริ่มจากที่ลูกชาย คือ น้องตูมตาม วัย 15 ปี นักเรียนเรียนดี กิจกรรมเด่น ของโรงเรียนบ้านอิมาดอทราย จนได้รับเลือกให้ไปร่วมโครงการได้รับคัดเลือกจากครูให้ไปร่วมเรียนรู้การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ที่จังหวัดสระบุรี เมื่ออบรมโครงการเสร็จ ตูมตามก็ได้กลับมาเล่าให้พ่อกับแม่

ฟังถึงประสบการณ์ที่ได้ไปพบเห็น ทั้งการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำในพื้นที่การเกษตร เช่น การขุดคลองในสระให้เป็นผนังกักเก็บน้ำได้ การขุดคลองไล่ไก่ การถมดินสร้างความชุ่มชื้น สร้างโอกาสให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นางบุญเตือนจึงเริ่มสนใจ และไม่ลังเลที่จะสมัครเข้าร่วมโครงการอบรมเกษตรกรเรื่องโคก หนอง นา ที่โครงการปิดทองหลังพระฯ จัดร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี ในปี 2561 ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มของการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวราชสีห์ ที่จะนำพวกเขาไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนในอนาคต

หลังจากกลับมาจากอบรม สิ่งแรกที่ครอบครัวราชสีห์ทำคือลงมือขุดคลองไล่ไก่ โดยสมาชิกทุกคนในครอบครัวช่วยกันลงแรงขุดคลองตื้นๆ ที่มีลักษณะแคบ ยาวลัดเลาะไปตามในพื้นที่ ปรับพื้นที่ของคลองเป็นลักษณะหลุมขนมครก หรือการทำให้พื้นคลองมีลักษณะเป็นหลุมบ่อ ไม่เรียบเสมอกัน เพื่อชะลอน้ำและกักเก็บความชุ่มชื้นไว้ให้นานที่สุด โดยพยายามเลือกพันธุ์พืชที่ปลูกให้หลากหลายและสามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น กลั้วยมะม่วง มะนาว ขนุน ฯลฯ แต่สิ่งที่ขาดไม่ได้เลยนั่นก็คือการนำฟางข้าวหรือใบไม้แห้งหญ้าแห้งมาคลุมดิน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

หลังจากปรับพื้นที่ทำกินได้เพียง 1 ปี เริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจน เมื่อฝนตกลงมา และน้ำไหลไปขังในคลองไส้ไก่ น้ำจึงซึมลงดินและกระจายไปได้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น ต้นไม้ไม่น้อยใหญ่ที่อยู่ห่างไกลสระน้ำ กลับดูสดชื่นกว่าเมื่อก่อน พื้นดินมีความชุ่มชื้น สระน้ำเดิมสามารถเก็บกักน้ำได้นานขึ้น ยิ่งทำให้สมาชิกครอบครัวราชสีห์สนุกกับการเสาะหาพันธุ์ต้นไม้มาปลูกในพื้นที่อย่างหลากหลาย ครอบครัวมีความหวังและความมั่นใจว่าอนาคต

จะสามารถมีชีวิตที่มั่นคง มีภูมิคุ้มกัน จากการมีอาหารรอบบ้านที่ไม่เพียงแต่จะใช้บริโภคในครัวเรือน แต่ยังพอเพียงสำหรับแบ่งปันไปยังเพื่อนบ้านอีกด้วย

ในส่วนน้องตุ้มตาม ซึ่งเป็นผู้ไปเรียนรู้การทำโคก หนอง นา ด้วยตัวเองตั้งแต่เป็นนักเรียน ถึงกับหลงใหลในการทำกรเกษตร เนื่องจากเห็นภาพของการใช้ชีวิตในแนวทางที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่นได้ และยังสามารถทำธุรกิจได้อีกหลากหลายแนวทาง จึงเปลี่ยนเป้าหมายจากเดิมที่เคยอยากเรียนกฎหมายเพื่อเป็นทนาย มาเป็นการเลือกเรียนวิทยาลัยเกษตรในระดับมัธยมปลาย เพื่อนำการเรียนรู้มาปรับใช้กับพื้นที่ที่บ้านของตนเองอีกด้วย

ปัญหา อุปสรรค และการแก้ไข

สำหรับครอบครัวราชสีห์ การดำเนินการปรับพื้นที่เพื่อทำเกษตรทฤษฎีใหม่ไม่มีอะไรที่เป็นอุปสรรคหรือปัญหาใหญ่ เพราะทุกอย่างเกิดจากความมุ่งมั่นตั้งใจพึ่งพาตนเอง ทำตามกำลังที่มีอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีเพียงสิ่งกวนใจที่ทำให้ยังมีความไม่สบายใจอยู่บ้าง นั่นคือ พื้นที่รอบๆ แปลง ที่ยังคงใช้สารเคมีในการทำไร่ข้าวโพด และเมื่อถึงฤดูฝน ยังคงมีปัญหาการชะล้างหน้าดินและสารเคมีไหลมายังแปลงและแหล่งน้ำอยู่บ้าง แต่การจะไปห้ามหรือเปลี่ยนใจเพื่อนบ้านให้เปลี่ยนวิถีชีวิตนั้นคงเป็นไปได้ยาก เพราะต้องใช้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าการใช้ชีวิตเช่นครอบครัวราชสีห์ สามารถ

ตอบโจทย์แก้ไขปัญหาปาก
ท้องและหล่อเลี้ยงชีวิตได้ดี
เพียงใด เพื่อให้เห็นว่า แม้ไม่มี
เงินก้อนใหญ่จากการทำไร่
ข้าวโพด ก็ไม่ได้ทำให้อดตาย
แต่กลับมีกินมีใช้อุดมสมบูรณ์
มากกว่าเดิมเสียอีก

แผนในอนาคต

นายลมผู้เป็นพ่อและหัวหน้าครอบครัวเล่าให้ฟังด้วยสีหน้าผ่อนคลายถึง
สถานภาพของครอบครัวตอนนี้ที่ถือว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ว่าหลังจากได้ลงมือ
ปลูกพืชพรรณต่างๆ ไว้ และการปรับปรุงพื้นที่ที่ผ่านมาได้ทำให้ความชุ่มชื้นในพื้นที่
ฟื้นคืนมาจนสามารถช่วยบำรุงรักษาให้ต้นไม้ที่ปลูกไว้ได้มีชีวิตรอด ออกดอก
ออกผลให้เห็นแล้ว ถือว่าได้มาเกินครึ่งของสิ่งที่หวังไว้ โดยเป้าหมายของครอบครัว
ราชสีห์ต่อจากนี้ หวังเพียงให้ต้นไม้เหล่านี้เติบโตเป็นร่มเงา เมื่อถึงยามแก่ก็หวังว่า
ผลผลิตที่ปลูกไว้เหล่านี้จะดูแลครอบครัวให้มีรายได้จากการขายผลผลิตบ้าง
เพื่อนำมาซื้อหาสิ่งของจำเป็น มีกินมีใช้ มีกิจกรรมในสวนต่างๆ ให้ทำอย่างเพลิดเพลิน
ในยามแก่เฒ่า และแบ่งปันไปยังผู้ที่เดือดร้อน

ฝากถึงคนที่จะทำเกษตรทฤษฎีใหม่

ปัจจัยของความสุขและความสำเร็จในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่คือ “ใจ” ที่อยากให้ครอบครัวได้ใช้ชีวิตอย่างปลอดภัย ทั้งปลอดภัยจากสารเคมีในการเกษตร ปลอดภัยจากความอดอยากหิวโหย ให้มีชีวิตที่มั่นคง และความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เช่น การเกิดอันตรายจากดินสไลด์เพราะปลูกป่าทำไร่ข้าวโพด เพราะหากมีใจมุ่งมั่นแล้ว การเริ่มต้น ไม่ได้ยากอย่างที่หลายคนคิด เพียงเริ่มจากการทำความเข้าใจพื้นที่ของตนเอง ให้ดีก่อน อีกประการหนึ่งคือ การทำความเข้าใจตนเอง รู้ว่าชอบกินพืชผักผลไม้อะไร และประการสุดท้ายคือ การเริ่มลงมือทำ คือเริ่มลงมือสร้างฝันด้วยการสร้างความชุ่มชื้น

ในพื้นที่ ด้วยการหาความรู้ในการขุดสระ ขุดคลองไส้ไก่ วางผังแปลงที่เหมาะสม การพูดคุยกับคนที่มีความรู้จริง จะช่วยให้สามารถสำเร็จได้เร็วยิ่งขึ้นอย่างยั่งยืน

นางบุญเดือน ราชสีห์ อายุ 38 ปี

พื้นที่ทั้งหมด : 20 ไร่

พื้นที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ : 6 ไร่

ปีที่เริ่มปรับพื้นที่ : 2561

กิจกรรมในแปลง : ขุดคลองไส้ไก่ ขุดสระ ห่มดิน ขุดนาขั้นบันได ปลูกไม้ผล กลัวย ผัก เลี้ยงปลา กบ

นายปราโมทย์ แก้วก๊วยาล

เปลี่ยนความคิด ชีวิตเปลี่ยน

ค ครอบครัวยุคใหม่ของปราโมทย์ แก้วกังวาล หรือโมทย์ หนูม่วยวัย 26 ปี ยังชีพด้วยการทำการเกษตรเป็นหลักในพื้นที่ตำบลแก่นมะกรูด โดยเลือกปลูกพืชไร่ที่ทนแล้งใช้น้ำน้อย เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง ซึ่งสามารถปลูกได้บนพื้นที่ทำกินที่ลาดชันประมาณ 16 ไร่ เดิมพ่อของโมทย์ปลูกข้าวโพดเพื่อหาเงินก้อนใช้จ่ายในครอบครัว และส่งลูกเรียนหนังสือ โมทย์จึงได้มีโอกาสเรียนถึง ปวช. สาขาบัญชี แต่ด้วยความไม่ชอบอยู่ในเมือง หลังเรียนจบจึงตัดสินใจกลับมาอยู่บ้าน ช่วยพ่อทำไร่ ผลผลิตของไร่ข้าวโพด 1 ไร่ ปกติแล้วควรได้น้ำหนักข้าวโพดราวๆ 1 ตัน หรือ 1,000 กิโลกรัม แต่สำหรับพื้นที่ลาดชันแบบของครอบครัวโมทย์นั้น แต่ละปีพวกเขาสามารถเก็บผลผลิตได้เพียงไร่ละ 10 ถังปุ๋ย หรือประมาณ 100 กิโลกรัมเท่านั้น อีกทั้งในการปลูกแต่ละครั้งก็มีความยากลำบากเนื่องจากพื้นที่สูง ทำให้ต้นทุนสูงไปด้วย ครอบครัวจึงมีภาวะหนี้สินอยู่ไม่น้อย

จุดเปลี่ยนของชีวิต

สิ่งที่โมทย์เห็นมาตลอด นอกจากความยากลำบากและหนี้สินที่ไม่มีจุดสิ้นสุด เขายังเห็นถึงความไม่สมดุลของชีวิตที่ครอบครัวไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ต้องหาเงินอย่างเหน็ดเหนื่อยมาซื้อของกินของใช้ เดือนละไม่ต่ำกว่า 3,000 บาท และด้วยความที่โมทย์เป็นคนชอบกินผลไม้ จึงเคยชวนพ่อปลูกผลไม้ไว้กินเอง แต่ในวันนั้นเหมือนไม่มีใครเห็นด้วย เพราะมองว่าพื้นที่ไม่มีน้ำปลูกไปก็ไม่ขึ้น แต่โชคยังเข้าข้างโมทย์ เพราะรู้จักกับ อสพ. หรืออาสาพัฒนาพื้นที่ของโครงการปิดทองหลังพระฯ ซึ่งเป็นกลุ่มเด็กวัยรุ่นในพื้นที่ ซึ่งได้ชักชวนเขาไปเข้าอบรมเกี่ยวกับการเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง เริ่มที่โครงการคบเด็กสร้างผาปี 5 ที่โรงเรียนบ้านโป่งเกตุ จังหวัดลพบุรี และครั้งที่สองที่ได้อบรมเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่สวนล้อมศรีรินทร์ กับอาจารย์บุญล้อม เต้าแก้ว จังหวัดสระบุรี และนั่นคือจุดเปลี่ยนของวิถีคิดและชีวิตของเขาไปตลอดกาล

กิจกรรมในแปลง

เมื่อกลับจากการอบรมแล้ว โมทย์ไม่รีรอที่จะกลับมาเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของตนเอง เริ่มจากการปลูกผักสวนครัวรอบบ้านก่อน ผักที่เลือกปลูกเป็นผักง่ายๆ ที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น กะเพรา มะเขือ พริก เพื่อลดรายจ่ายในการซื้อหา จากนั้นชวนพ่อปรับพื้นที่เป็นขั้นบันได ขุดคลองใส่ไก่ ขุดสระ เพื่อจะได้มีน้ำและปลูกพืชได้มากขึ้นตามที่เรียนรู้มา ซึ่งเขาได้รับการสนับสนุนจาก อบจ. อุทัยธานี สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดอุทัยธานี และโครงการปิดทองหลังพระฯ

ในเรื่องเครื่องจักรและน้ำมันเชื้อเพลิง ในรูปแบบของ กองทุนกลุ่มแก่นมะกรูดโมเดล โดยมีสมาชิกในกลุ่มมาร่วมลงแรง อีกทั้งยังมีที่ปรึกษาที่คอยช่วยแนะนำการปรับพื้นที่ โดยอาจารย์บุญล้อม เต๋อแก้ว เข้ามาให้คำแนะนำที่แปลง สวนของโมทย์จึงได้เริ่มลงมืออย่างเต็มรูปแบบเมื่อเดือนมิถุนายน 2560 และชุดเสร็จเมื่อเดือนสิงหาคมปีเดียวกันนั่นเอง

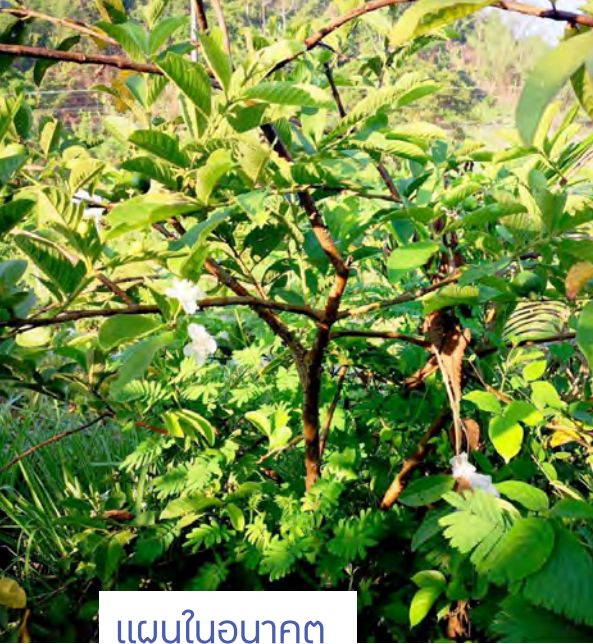
หลังจากพื้นที่เริ่มเป็นรูปเป็นร่างโมทย์และพ่อก็ช่วยกันหาพันธุ์ไม้มาปลูก โดยขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงาน เช่น สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุทัยธานี สนับสนุนกล้าทุเรียน และสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 4 นครสวรรค์ กล้าไม้บางส่วนลงมือตอนกิ่งซำกิ่งกันเอง ซึ่งเคล็ดลับสำคัญที่ทำให้ต้นไม้รอดชีวิต คือการใช้ฟางหรือวัสดุการเกษตรที่หาได้ในพื้นที่มาห่มรอบโคนต้นไม้ เพื่อรักษาความชุ่มชื้น และโมทย์ยังใช้เศษพืชที่หาได้ เช่น ฟางข้าว ชังข้าวโพด คลุมพื้นที่ไปให้รอบแปลง เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและสร้างความชุ่มชื้นในดิน นอกจากนี้ โมทย์ยังทดลองทำสูตรน้ำหมักตามที่เคยได้เรียนรู้มาทั้ง 7 แบบ หรือน้ำหมัก 7 รส คือ รสจัด รสเปรี้ยว รสฝาด รสขม หอมระเหย เผ็ดร้อน และเปื้อเมา โดยต่างก็มีสรรพคุณแตกต่างกันออกไปตามสูตรและวัตถุดิบที่ใช้ เช่น รสจัด ใช้บำรุงดิน บำรุงใบ รสเปรี้ยวใช้ไล่แมลงไล่เพลี้ย หรือเป็นน้ำยาอเนกประสงค์ ส่วนรสฝาด ขม หอมระเหย เผ็ดร้อน และเปื้อเมาล้วนหมักเพื่อวัตถุประสงค์ไล่แมลง ศัตรูพืช ซึ่งต้องหมุนเวียนกันไปเพื่อให้แมลงไม่ติดยานั่นเอง

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ประมาณ 1 ปี หลังจากที่เราเริ่มลงมือปรับปรุงพื้นที่ ลองถูกลองผิด เรียนรู้จากประสบการณ์ในการทำสวนผสม สวนของโมทย์เริ่มมีต้นไม้มากขึ้น พื้นดินมีความชุ่มชื้นมากขึ้น ผลผลิตที่ได้ในสวนของเขาเริ่มมีให้ครอบครัวได้บริโภค และยังสามารพเผื่อแผ่เพื่อนบ้าน และแบ่งขายเป็นรายได้อีกทางด้วย ความเปลี่ยนแปลงที่โมทย์ประทับใจและคิดว่ามาถูกทางแล้ว คือการที่เขาได้เห็นว่ารายจ่ายของครอบครัวลดลงมาก ทั้งรายจ่ายที่เคยเป็นต้นทุนการปลูกข้าวโพด รายจ่ายในการดูแลพืชเชิงเดี่ยว ค่าปุ๋ย ค่ายา ค่าแรง ค่าเก็บเกี่ยว ไม่มีอีกแล้ว และรายจ่ายด้านอาหารที่เคยซื้อทุกวันก็ลดลงด้วย เนื่องจากครอบครัวมีผัก มีปลา มีไข่ไก่ ไว้บริโภคเอง ปุ๋ยที่ใช้ใส่ต้นไม้ก็มาจากมูลหมูที่เขาเลี้ยงไว้ นอกจากนี้สวนของโมทย์ยังสามารถเปิดเป็นจุดกางเต็นท์แะพักแรมของนักท่องเที่ยว ชาวผลผลิตทางการเกษตรที่ออกตามฤดูกาล สร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำให้กับครอบครัวอีกทางด้วย

แผนในอนาคต

ภาพอนาคตของโมทย์ชัดเจนขึ้นมาก เขามองเห็นพื้นที่แห่งนี้กลายเป็นพื้นที่ที่มีความร่มรื่น เต็มไปด้วยพันธุ์ไม้ทั้ง 5 ระดับ สูง กลาง เตี้ย เรี่ยดิน และกินหัว พื้นที่แห่งนี้จะเป็นพื้นที่ที่เขาสามารถฝากชีวิตไว้ได้อย่างมั่นคงแม้ในยามแก่เฒ่า ด้วยการเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ สามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัวเป็นรายวัน รายเดือน รายปี รวมทั้งรายได้จากการท่องเที่ยวตามฤดูกาลอย่างต่อเนื่อง และในเป้าหมายของเขายังรวมถึงการได้แบ่งปันทั้งผลผลิตและความรู้ประสบการณ์ไปยังผู้ที่ต้องการด้วย

ฝากถึงคนที่จะทำเกษตรยุคใหม่

สิ่งแรกที่โมทย์มองคือการเริ่มต้นที่ต้องเริ่มจากใจรัก ต้องมีใจที่พร้อมจะเปลี่ยนแปลง และมั่นใจว่าจะเปลี่ยนแปลงชีวิตจากการทำพืชเชิงเดี่ยวไปสู่การปลูกพืชผสมผสาน ที่อาจไม่ได้มีเงินก้อนใหญ่ปีละครั้งเช่นเดิม และต้องมีใจยอมรับได้กับการที่ต้องเสียพื้นที่ปลูกบางส่วนไปกับการขุดสระหรือการทำคลองไส้ไก่ต่างๆ ในพื้นที่ และให้เชื่อมั่นว่าการมีแหล่งน้ำที่สมบูรณ์ในพื้นที่ คือหัวใจหลักของการปลูกพืชผสมผสาน

ส่วนที่สองโมทย์มองว่าการเริ่มต้นนั้นยากเสมอ แม้จะต้องอดทนกับความเหน็ดเหนื่อย ความร้อน ความยากต่างๆ ที่จะเข้ามาทดสอบในทุกวัน แต่หากทำได้ก็จะผ่านอุปสรรคเหล่านั้นไปได้จนเกิดความสบายใจและความมั่นคงในจิตใจอย่างที่เขาและครอบครัวกำลังได้สัมผัส

สิ่งสุดท้ายคือโมทย์อยากให้ผู้ที่อยากเริ่มต้น ไม่ต้องทำตามใคร ให้ทำตามที่ใจตนเองต้องการ อยากเลือกปลูกพืชชนิดใดก็ปลูก แต่ข้อสำคัญอยู่ที่การศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ และการลงมือทำเท่านั้นที่จะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งเขาได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นไปได้อย่างสวยงาม และเขาจะเดินทางทำมันต่อไปเช่นกัน

ปราโมทย์ แก้วกังวาล อายุ 26 ปี

พื้นที่ทั้งหมด : 16.67 ไร่

พื้นที่ปรับทำเกษตรทฤษฎีใหม่ : 16.67 ไร่

ปีที่เริ่มปรับพื้นที่ : มิถุนายน 2560

กิจกรรมในแปลง :

- ปรับพื้นที่ ขุดชั้นบันได ขุดสระ ทำคลองไส้ไก่ ปลูกพืชมงคล
- ปลูกไม้ผลหลากหลายชนิด เช่น ทุเรียน เงาะ ลำไย มะขาม ส้มโอ มะละกอ กัญชง ฯลฯ
- ปลูกไม้ป่า เช่น ยางนา สัก ตะเคียน มะค่า ประดู่ ฯลฯ
- ปลูกผักสวนครัว พืชล้มลุก เช่น พริก กะเพรา โหระพา มะเขือ
- ปลูกพืชทางเลือกเพื่อสร้างรายได้ เช่น ผักเมืองหนาว สตอเบอร์รี่ ฯลฯ
- ทำน้ำหมัก 7 รส เป็นปุ๋ยบำรุงดิน ใบ ดอก ช่าเชื้อรา ไส้แมลง เป็นต้น
- เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ เป็ด ไก่ หมู กบ ปลา หอย
- ทำลานกางเต็นท์ แคร่ไม้ไผ่สำหรับให้เช่ากางเต็นท์ชมวิว พร้อมบริการเต็นท์ให้เช่า
- ห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว

นางบุพชาติ ชูบัว เกษตรกรมืออาชีพ

นางบุพชาติ ชูบัว หรือ ครูต๋อง พื้นเพเดิมเป็นชาวจังหวัดอุทัยธานี เดิมโตมาพร้อมกับการทำนา ครูต๋องไม่ได้มีความสนใจเรื่องการเกษตรเป็นพิเศษ แต่ก็รับรู้ถึงกิจกรรมการเกษตรที่พ่อแม่ต้องทำเพื่อเลี้ยงชีพและส่งให้ตัวเองเรียนในวัยเด็กครูต๋อง

มีโอกาสดได้ช่วยพ่อแม่ทำน้างในยามที่ต้องการแรงงาน การเกษตรจึงดูเหมือนเป็นเรื่องที่ครูต๋องได้เรียนรู้ตามธรรมชาติ แต่ก็ไม่ใช่เป้าหมายหลักของชีวิต อนาคตของครูต๋องในตอนนั้นรู้เพียงแต่ว่าต้องทำหน้าที่เล่าเรียนหนังสือให้จบตามที่ครอบครัวคาดหวัง จนในที่สุดครูต๋องเรียนจบและได้บรรจุเป็นครูของโรงเรียนบ้านอีมาดอีทราย อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี ถือเป็นจุดมุ่งหมายแรกที่ครูต๋องทำสำเร็จตามความคาดหวังของครอบครัว

ย้อนไปเมื่อสิบกว่าปีที่แล้ว บ้านของครูต้องและญาติๆ เริ่มเปลี่ยนจากการทำนาเป็นการทำไร่อ้อย เนื่องจากเป็นกระแสมาแรงมากในสมัยนั้น อ้อยมีราคาดี สามารถทำเงินได้เป็นหลักแสนต่อไร่ ยิ่งเกษตรกรที่มีพื้นที่มาก ปลุกมาก ก็มีโอกาที่จะได้แตะเงินล้านได้ไม่ยาก ในช่วง 2-3 ปีแรกของการปลูกที่ดินยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก ผลผลิตอ้อยที่ได้ในช่วงปีแรกๆ จึงมีน้ำหนักดี และสมบูรณ์ อีกทั้งมีต้นทุนที่ไม่สูงนัก เกษตรกรจึงมีกำไรเป็นกอบเป็นกำ แต่หลังจากใช้พื้นที่ปลูกอ้อยติดๆ กันมาเป็นระยะเวลากว่า 3 ปี ผลผลิตเริ่มลดลง วิธีทำให้มีผลผลิตดีขึ้นจึงต้องซื้อสารสังเคราะห์ต่างๆ มาช่วย เช่น ปุ๋ยเคมี ยาพ่น ฮอริโมน สารเคมีต่างๆ แต่สิ่งที่ตามมาคือต้นทุนที่สูงขึ้นอย่างมาก กำไรที่เริ่มน้อยลง และผลเสียที่เห็นได้ชัดอีกประการหนึ่งคือ ญาติสนิทของครูต้องที่คลุกคลีอยู่กับการปลูกอ้อยมาเป็นระยะเวลานานเริ่มป่วย เกิดแผลที่ผิวหนังจากการใช้สารเคมี ทำให้ครอบครัวเริ่มเกิดความเป็นห่วงถึงความปลอดภัยของตนเองและลูกหลาน

จุดเปลี่ยนของชีวิต

หลังจากญาติครูต้องป่วยจากสารเคมีที่ใช้ในการเกษตร ครูต้องยอมรับว่าคิดหนัก จนกระทั่ง ผอ.โรงเรียน มองหาครูอาสาสมัครไปเรียนรู้เรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา ที่โรงเรียนบ้านโป่งเกตุ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ซึ่งทำให้พบทางสว่างเพื่อเปลี่ยนปลงชีวิตทุกคนในครอบครัว ครูต้องรู้สึกตกใจกับข้อมูลที่วิทยากรบรรยายถึงปัญหาสังคม และปัญหาของโลกที่มีสาเหตุจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ปัญหาการใช้สารเคมี ปัญหานี้สิ้นของเกษตรกรจากการทำตามกระแสทุนนิยม เหล่านี้ล้วนกระทบถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของทุกคน แม้จะเคยมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว แต่ปัจจุบันนี้ผลกระทบทุกอย่างอยู่ใกล้ตัวกว่าที่คิด จึงจุดประกายให้ครูต้องเริ่มตระหนักถึงความมั่นคงของชีวิต

เมื่อกลับจากการอบรม ครูต้องจึงได้นำสิ่งที่รู้มาเล่าให้เด็กนักเรียนได้ตระหนัก หากแต่ตนเองก็ยังไม่รู้ทางออกที่แน่ชัดนัก จนเมื่อมีโอกาสเข้าอบรมกับศูนย์ศึกษารมธรรมชาติมาบเอื้อง จ.ชลบุรี เมื่อวันที่ 20-24 เมษายน 2561 การเรียนรู้ในครั้งนั้นเหมือนเป็นการย้ำให้ครูต้องเกิดความมั่นใจและพบทางออกเนื่องจากมีตัวอย่างที่เป็นผู้สำเร็จมาบรรยายด้วยตนเอง เสียงของผู้ใหญ่สมศักดิ์ เครือวัลย์ ยังก้องอยู่ในใจของครูต้องเสมอว่า **“ถ้าตัวเองไม่ทำ คนอื่นที่โน่นจะเชื่อ ถ้าไม่สำเร็จ ใครจะอยากทำตาม”** ดังนั้นการอบรมครั้งนั้นจึงไม่ใช่เพียงการเสริมสร้างความรู้เพื่อนำมาถ่ายทอดต่อให้นักเรียนเท่านั้น แต่เป็นความรู้และแรงบันดาลใจแรงกล้าที่ทำให้ครูต้องกลับมาขย่มองชีวิตตัวเอง และตัดสินใจเปลี่ยนแปลงชีวิตตนเองทันที

กิจกรรมในแปลง

สิ่งแรกที่ทำหลังจากกลับมาจากการอบรม คือการเจรจาขอแบ่งพื้นที่จากแม่ จำนวน 2 ไร่ก่อน พอวันรุ่งขึ้นครูต้องตัดสินใจจ้างรถแทรกเตอร์ไถไร่ย่อย 2 ไร่ นั้นออก หลังจากนั้นอีก 2-3 เดือน ที่ม้งงานของอาจารย์บุญล้อม เต้าแก้ว และโครงการปิดทองหลังพระฯ ได้เข้ามาช่วยออกแบบพื้นที่ และเป็นพี่ปรึกษาในการขุดสระ ขุดคลองใส่ไก่ จนสำเร็จด้วยเงินลงทุนของครูตัวเองแบบไม่รอความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด

เมื่อเตรียมพื้นที่เสร็จเรียบร้อย ครูต้องจึงปลูกหญ้าแฝกบริเวณที่ลาดเพื่อป้องกันดินทะเลาะ โดยออกทุนซื้อเองส่วนหนึ่ง และขอการสนับสนุนพันธุ์มาจากสถานีพัฒนาที่ดินอุทัยธานีส่วนหนึ่งด้วย จากนั้นครูต้องใช้เวลาในวันหยุด วันว่าง ลงมือขุดหลุมปลูกต้นไม้ที่ขอพันธุ์มาจากศูนย์เพาะกล้าไม้ส่วนหนึ่ง และขอจากเพื่อนบ้านส่วนหนึ่ง โดยมีหลักการในการปลูกแบบผสมผสาน ว่าเลือกปลูกไม้สูงก่อนในพื้นที่ ทิศตะวันตก ทิศใต้ เพื่อให้ไม้บังแดดบังลมพืชอื่นๆ จากนั้นปลูกไม้กลางระหว่างไม้สูง และปลูกไม้เตี้ยให้อยู่ระหว่างไม้สูงและไม้กลาง และลดหลั่นความสูงของต้นไม้ตามชนิดพันธุ์ลงไป ดังแผนภาพ

ครูต้องกับครอบครัว ใช้เวลาในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ช่วยกันปลูกต้นกล้าไม้ หญ้าแฝก ห่มดิน รดน้ำ ต้นไม้ และเริ่มทำแปลงผักปลอดสารพิษไว้บริโภคเองในบ้าน และเหลือแจกจ่ายไปยังญาติๆ บ้านใกล้เคียง

ผลการเปลี่ยนแปลง

หนึ่งปีหลังจากสวนของครูต้องเริ่มลงมือปลูกต้นไม้ ความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือ สีเขียวที่เกิดขึ้นรอบๆ สวน ครอบครัวมีผักไร้สารพิษไว้บริโภคอย่างสบายใจ ในสระเริ่มมีน้ำมากขึ้น มีปลา ระบบนิเวศน์โดยรวมดีขึ้น รากหญ้าแฝกทำหน้าที่ยึดดินในบริเวณลาดชันได้อย่างเห็นผล การห่มดินไปทั่วพื้นที่ทำให้โครงสร้างดินเริ่มดีขึ้นมาก ปลูกผักก็งาม เพื่อนบ้านมาเห็นผักงามก็สนใจ เริ่มนำวิธีใช้ฟางห่มดินกลับไปใช้ที่บ้านบ้าง ครูต้องและสามีเริ่มสนุกกับการทดลองทำน้ำหมักสูตรต่างๆ ด้วยตัวเองเพื่อบำรุงต้นไม้และผักให้เติบโตดี และยังนำสูตรน้ำหมักที่เห็นผลไปใช้กับไร่อ้อยเพื่อลดต้นทุนสารเคมีด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งดู สามีของครูต้องซึ่งปกติเป็นผู้ที่รับหน้าที่ซิดยา-สารเคมีในไร่อ้อยของแม่ แต่เมื่อรับรู้ถึงอันตรายต่อสุขภาพจึงเปลี่ยนไปใช้น้ำหมักฉีดพ่นแทนมากขึ้น และเป็นกำลังหลักในการสนับสนุนครูต้องให้ทำสวนทำไร่แบบอินทรีย์ เพราะมั่นใจแล้วว่าทิศทางของการเกษตรกรรมที่ยั่งยืนประเทศไทยคือเส้นทางนี้

ปัญหา อุปสรรค

การจัดการพื้นที่เกษตรแบบโคก หนอง นา ไม่ใช่จะราบรื่น แต่ครูต้องมองว่า สิ่งที่เข้ามาเป็นเพียงบททดสอบตามธรรมชาติ ไม่ใช่ปัญหาที่ร้ายแรงอะไร เช่นกรณีมีแมลงกินใบผัก ก็สามารรถแก้ไขได้โดยการหมั่นเดินตรวจสอบและเก็บออกจากแปลงบ้าง ร่วมกับการศึกษาระบบนิเวศ โดยครูต้องสังเกตว่า ผักที่ปลูกใกล้ตะไคร้ จะไม่ค่อยมีแมลงรบกวน จึงวางแผนจะเพิ่มตะไคร้ให้มากขึ้นในบริเวณแปลงผัก ร่วมกับการทำระบบนิเวศให้สมบูรณ์ ซึ่งจะทำให้มีตัวห้ำตัวเบียนตามธรรมชาติในเรื่องเงินทุน เมื่อลงทุนไปในรอบแรกและเงินทุนหมดแล้ว การหาพันธุ์พืชพันธุ์ปลา ก็ใช้วิธีการขอสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแทนได้

แผนในอนาคต

แผนระยะสั้น ครูต้องตั้งใจจะปลูกต้นไม้จำพวกไม้สมุนไพรมากขึ้น โดยปลูกไว้ระหว่างต้นไม้ใหญ่ และปลูกตะไคร้ไว้ไล่แมลงบริเวณรอบๆ สวน รวมทั้งปลูกหญ้าแฝกคลุมดินเพิ่มขึ้นในบริเวณที่จำเป็นต้องกันการพังทลาย สำหรับแผนระยะยาว ครูต้องวางแผนปลูกและดูแลต้นยางนาและไม้มีค่าไว้เป็นสมบัติให้ลูก รวมทั้งเตรียมปลูกกล้วยไว้รอบๆ พื้นที่ เพื่อกันสารเคมีเข้าแปลงอินทรีย์ เตรียมเพิ่มคลองไส้ไก่ และขยายพื้นที่สวนอินทรีย์ไว้ใช้ชีวิตหลังเกษียณอายุ ในอีก 14 ปี ข้างหน้า

ฝากถึงคนจะทำเกษตรทฤษฎีใหม่

ข้อคิดที่ครูต้องอยากฝากไปถึงผู้สนใจจะทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ให้เริ่มที่ใจตนเองต้องมุ่งมั่น เข้าใจ และอยากทำจริงๆ แล้วลงมือทำด้วยตนเองโดยใช้เงินให้น้อยก่อน เริ่มจากพื้นที่เล็กๆ ที่เหมาะสมกับแรงงานตนเอง พื้นที่ที่เหมาะสมคือประมาณ 2 งานต่อแรงงาน 1 คน จะทำให้ไม่เหนื่อยเกินไป ข้อสำคัญคือ เกษตรกรต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยเริ่มจากการอบรมกับผู้ที่รู้จริงเสียก่อนจะสามารถป้องกันข้อผิดพลาดและดำเนินการได้อย่างถูกต้องถูกทิศทาง ไม่เสียเวลาในการลองผิดลองถูก

นางบุพชาติ ชูบัว อายุ 38 ปี

พื้นที่ทั้งหมด : 22 ไร่

พื้นที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ : 2 ไร่

ปีที่เริ่ม : มิถุนายน 2561

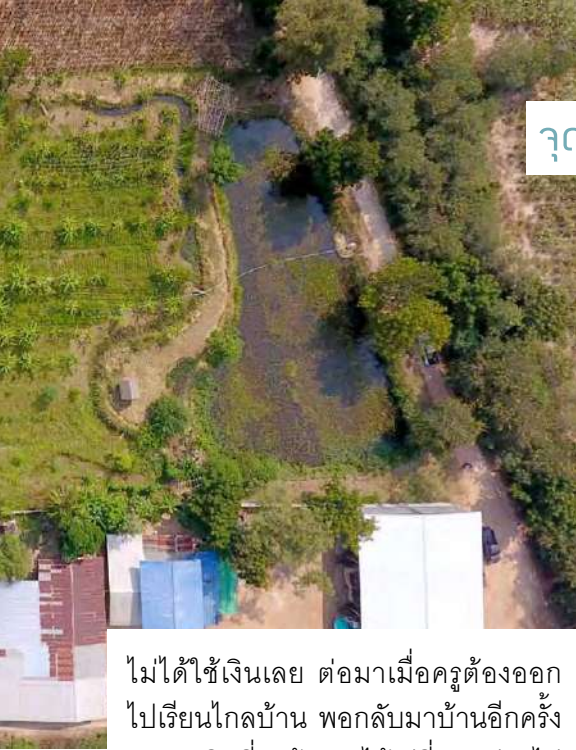
กิจกรรมในแปลง :

- ปรับพื้นที่ ขุดชั้นบันได ขุดสระ ทำคลองไส้ไก่ ปลูกพรางห่มดิน
- ปลูกไม้ผลหลายชนิด เช่น มะขาม ส้มโอ มะละกอ กล้วย ฯลฯ
- ปลูกไม้ป่า เช่น ยางนา สัก มะค่า ประดู่ ฯลฯ
- ปลูกผักสวนครัว พืชล้มลุก เช่น พริก กะเพรา โหระพา มะเขือ สตอเบอร์รี่ ฯลฯ
- ทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ

สายฝน เสลารัตน์ ครูผู้เปลี่ยนแปลง

ใครจะเชื่อว่า ครูสอนคอมพิวเตอร์ใบหน้ายิ้มแย้มสดใส วัยสามสิบต้นๆ ที่นักเรียนโรงเรียนอิมาดอิทรายคูนเคย ได้ผันตัวเองมาเป็นเกษตรกรเต็มตัว สายฝน เสลารัตน์ หรือครูฝน ไม่ใช่คนในพื้นที่ตำบลแก่นมะกรูด แต่อยู่พื้นที่ตอนล่างในอำเภอบ้านไร่ และด้วยความที่ได้บรรจุเป็นครูที่โรงเรียนอิมาดอิทราย ทำให้มีโอกาสได้พบเจอและเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับโครงการปิดทองหลังพระฯ ซึ่งเข้ามาทำกิจกรรมกับทางโรงเรียนด้วย ครูฝนเล่าให้ฟังว่า ตอนที่ครูเป็นเด็ก ครอบครัวมีอาชีพทำเกษตรทำไร่ ทำนา เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ มีอาหารจากธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ หาลาในหนองหาของกินในป่าได้ตลอด แทบ

จุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง

สิ่งที่ทำให้ครูสายฝน ได้เข้ามาเรียนรู้กับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เพราะร่วมกับคณะครูโรงเรียนบ้านอิมาดอีทราย ไปอบรมที่ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติ มาบ่อทอง จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ 20 - 24 เมษายน 2561 ซึ่งจัดโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี และโครงการปิดทองหลังพระฯ เพื่อให้ นำความรู้มาปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน ความคิดเริ่มแรก ของครูฝนคิดว่า “เป็นครูไม่สามารถทำการเกษตรได้” แต่ด้วยหน้าที่และความชอบในใจลึกๆ อยู่แล้วนั้นก็อยากที่จะไปเรียนรู้ ตลอดระยะเวลาที่เรียนรู้ 5 วัน 4 คืน ครูฝนได้รับรู้สถานการณ์วิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และทั่วโลก การพัฒนาที่เอาเงินเป็นตัวตั้ง มุ่งสร้างแต่กำไร เร่งผลาญทรัพยากร โดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชากรบนโลก เรียนรู้การจัดการพื้นที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรแบบ โคก หนอง นา การปลูกป่า 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่าง และแนวคิดอีกมากมายที่เมื่อฟังแล้วก็คือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่พ่อหลวงรัชกาลที่ 9 พระราชทานให้ปวงชนชาวไทย

ไม่ได้ใช้เงินเลย ต่อมาเมื่อครูต้องออกไปเรียนไกลบ้าน พอกลับมาบ้านอีกครั้งสภาพเดิมที่ครูคุ้นเคยได้เปลี่ยนแปลงไป ต้นไม้ที่เคยเป็นร่มเงา ท้องไร่ท้องนาที่มีปลาเต็มไปหมด กลับกลายเป็นป่ามัน ลำปะหลังและป่าอ้อย ในระยะเวลา 10 กว่าปีที่ครูฝนไปเรียนนอกพื้นที่ เมื่อได้กลับมาอยู่บ้านของตนเองที่อำเภอบ้านไร่ โดยบรรจุเป็นครูที่โรงเรียนบ้านอิมาดอีทราย จึงได้มีโอกาสนำความรู้มาพัฒนาบ้านตนเอง

“เงินทองเป็นของมายา ข้าวปลาสิของจริง” เป็นประโยคที่ครูฝนได้ยืมได้ ฟังตลอดการอบรม และเมื่อกลับมาแล้วจึงเกิดแรงบันดาลใจว่าต้องกลับมาสร้าง แหล่งอาหารที่บ้านของตนเอง เพราะอยากให้ความรู้ที่ตนเองได้มาอีกครั้ง อยากมีอาหารที่ปลอดภัยและมีคุณค่า อยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่สะอาด และตั้งใจจะลงมือ ทำให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ว่า ครูก็สามารถทำเกษตรได้เช่นกัน ครูฝนจึงเริ่มปรึกษากับ ครอบครัวในการวางแผนทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามที่เรียนรู้จากการอบรม ในรูปแบบ โคก หนอง นา ช่วงแรกครอบครัวไม่เห็นด้วย แต่ก็ไม่ย่อท้อ ทำความเข้าใจชวนคิด ชวนคุย กับทุกคนในครอบครัวให้เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นำครอบครัว ไปร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายที่กลับมาจากการอบรมด้วย ต้องขอขอบคุณพ่อของแฟน ที่ให้โอกาสสร้างแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของครูฝน เพราะครูฝน ไม่ได้จบทางด้านเกษตรมาโดยตรง ต้องลองทำดูว่า “ครูฝนจะทำได้มากแค่ไหน จะไหวหรือไม่ ถ้าไม่ไหวคงเลิกทำไปเอง” ถึงท่านจะพูดแบบนั้นแต่ท่านก็เป็นหลัก ในการดูแลต้นไม้ในแปลงให้ทั้งหมด ส่วนครูนั้นก็นำความรู้เทคนิคต่างๆ และใช้เวลา ว่างจากการสอนหนังสือมาลงแปลง

ผลการเปลี่ยนแปลง

ผ่านไป 1 ปีกว่า สวนสุขภาพของครูฝนในพื้นที่ 4 ไร่ ที่มีการขุดหนองน้ำเดิมให้กว้างและลึกมากยิ่งขึ้น ขุดคลองไส้ไก่กระจายทั่วแปลงเพื่อสร้างความชุ่มชื้น พบว่าพื้นดินเดิมจากที่เป็นดินทรายที่ปลูกอะไรไม่เคยรอด ตอนนั้นก็เปลี่ยนเป็นสวนเขียวขจี จนปัจจุบันขยายพื้นที่ไปอีกเป็น 8 ไร่ สามารถเก็บผลผลิตรอบแรกสร้างรายได้จากการขายกล้วย ตะไคร้ มะนาว หน่อไม้ และดอกพุด ซึ่งไม่คิดเลยว่าจะได้เงินทุนคืนมาในระยะเวลาเร็วอย่างนี้

การเปลี่ยนแปลงอีกอย่างที่ไม่สามารถจะตีเป็นมูลค่าได้ คือความสุขและรอยยิ้มของคนในครอบครัว ซึ่งได้คำยืนยันจากพ่อของแพนว่า **“มีเท่านี้ก็เพียงพอแล้ว”** เพราะจากเมื่อก่อนที่ปลูกอ้อยและมันสำปะหลัง ก็เหมือนทำไปใช้หนี้ไป หนี้ไม่เคยลดเพราะต้องกู้เงินมาทุกปี แต่ทุกวันนี้ หนี้ลด ไม่ต้องสร้างหนี้เพิ่ม แถมมีเงินพอเก็บ มีอาหารให้กินได้ตลอดทั้งปี นอกจากจะได้ความสุขท่ามกลางธรรมชาติกลับคืนมาแล้ว ยังปลอดภัยกับสุขภาพ เพราะกินทุกอย่างที่ตัวเองปลูกอย่างมั่นใจว่า

ปลอดสารพิษ ครูฝนได้สอนให้ลูกกินผลผลิตจากแปลง เพราะเป็นอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมี ไม่กินขนมจากร้านค้า ทำให้ลดค่าใช้จ่ายจากการซื้อขนมของลูกชายทั้งสองคน รวมทั้งสอนลูกให้รู้จักทำเกษตร รู้จักคุณค่าของอาหาร เพื่อให้เขาสามารถโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและสามารถช่วยเหลือตนเอง

นอกจากนี้ ในส่วนต้นทางความรู้คือโรงเรียนอิมาดอิทราย ครูฝนยังได้นำความรู้ไปสอนเด็กนักเรียน โดยให้ “ฝึกขายฝึกคิด” ซึ่งเด็กนักเรียนจะนำผลผลิตของโรงเรียนไปขายให้ชาวบ้าน นำเงินมาเข้ากองทุนของโรงเรียน และด้วยความที่ครูฝนมีความเก่งในการแปรรูป จึงได้สอนนักเรียนในการแปรรูปผลผลิต เช่น การแปรรูปกล้วย แปรรูปไข่ แปรรูปผักทอง เห็ด และสร้างผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นการถนอมอาหาร ของใช้และสร้างรายได้เพิ่มอีกทาง

ปัญหา อุปสรรค และการแก้ไข

เมื่อเริ่มต้นลงมือทำ ครูฝนก็พบกับปัญหาเหมือนกับหลายๆ คนที่เริ่มทำเกษตร คือมีปัญหาดินและน้ำ เพราะพื้นที่เดิมเป็นดินทราย ต้องใช้วิธีหมักดินด้วยฟางกว่า 4 เดือน จนเริ่มลงผลผลิตต้นแรกคือต้นตะเคียน ส่วนเรื่องน้ำก็ใช้เวลารอฟนกว่า 3 เดือนถึงเริ่มเห็นผลเมื่อฝนตกติดต่อกัน 4 วัน ก็เริ่มมีน้ำเต็มบ่อ ครูฝนจึงเริ่มลงปลานิลรอบแรก 1 กิโลกรัม แม้ตอนแรกจะมีเสียงจากคนรอบข้างว่า “เป็นคนบ้า” เพราะเอาที่มาปลูกหญ้า แต่ครูฝนก็ปล่อยให้เวลาพิสูจน์ความสำเร็จ จนทุกวันนี้คนรอบข้างที่เคยไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูฝนทำ กลับได้รับผลผลิตจากการแบ่งปันของไร่คนบ้าไปด้วย ทุกวันนี้ในสวนครูฝนมีไม้ป่ามากกว่า 10 ชนิด ไม้ผลมากกว่า 20 ชนิดที่สามารถลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในครอบครัวและยังเป็นต้นทุนในอนาคตได้อีกด้วย

ฝากถึงคนจะทำเกษตรทฤษฎีใหม่

ครูฝนมองว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่รุ่นพ่อรุ่นแม่ทำมาตั้งแต่บรรพบุรุษอยู่แล้ว แต่คนรุ่นใหม่ฯ หลงลืม ทุกวันนี้ นอกจากจะสุขใจสบายกระเป๋าแล้ว ครูฝนยังได้เพื่อนเพิ่มจากเครือข่ายที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เพราะไม่ต้องใช้เงินซื้อ แต่ใช้ใจแลงใจ จึงฝากบอกคนที่อยากทำเกษตรทฤษฎีใหม่แบบครูฝนว่า ต้องมีใจ เข้าใจ ในสิ่งที่จะทำว่าเป็นสิ่งที่ต้องการจริงๆ หรือไม่ ศึกษาข้อมูลให้ดี เพราะการเริ่มต้น ไม่ได้สวยหรู แต่หากคิดว่าตัวเองมีใจ และเข้าใจก็ลงมือทำได้เลย สิ่งสำคัญคือการเอามือเอาแรงเพื่อนบ้านหรือเครือข่าย ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

นางสาวสายฝน เสลารัตน์ อายุ 35 ปี

พื้นที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ : 8 ไร่

ปีที่เริ่ม : 16 มิถุนายน 2561

กิจกรรมในแปลง :

- ปรับพื้นที่ ขุดสระ ทำคลองไส้ไก่ ทำฝาย ปูฟางห่มดิน
- ปลูกไม้ผลหลายชนิด เช่น มะขาม ส้มโอ มะพร้าว มะละกอ กัลฉวย มะนาว มะม่วง เงาะ อโวคาโด ฯลฯ
- ปลูกไม้ป่า เช่น ยางนา สัก มะค่า ประดู่ พยุง เทพา มะขามป้อม ไม้หว้า พะยอม ฯลฯ
- ปลูกผักสวนครัว พืชล้มลุก เช่น พริก กะเพรา โหระพา พักทองมะเขือ ขิง ข่า ตะไคร้ ฯลฯ
- ดอกไม้ ดอกพุด ดอกมะลิ
- ทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ น้ำยาดเนกประสงค์

นางสายทอง ศรีชุมพล เจ้าใหญ่หัวใจเกษตรกร

ชีวิตในวัยเยาว์ของสายทอง
รายล้อมไปด้วยธรรมชาติที่
สวยงาม ร่มรื่น ทั้งลำธาร ดอกไม้
ไม้ป่า รวมถึงแมลงนานาชนิดให้ได้
ชื่นชมและเก็บกิน แต่ด้วยความ
“อยากกรวย อยากมี” จึงตัดสินใจ
เดินทางเข้ากรุงเทพฯ มุ่งมั่นทำงาน
ทุกอย่างโดยมองเงินเป็นตัวตั้ง
งานที่สร้างรายได้และสร้างฐานะ
ให้สายทองมีขึ้นมาคือรับเหมา
ก่อสร้าง กิจการของสายทองมีลูกค้า
มากมายและมีเงินใช้ไม่ขาดมือ มี
โทรศัพท์รุ่นใหม่ล่าสุดใช้ ค่าโทรศัพท์
เดือนละเป็นหมื่นก็จ่ายไหว จะไป
ไหนมาไหน มีแต่คนเรียกเจ้าใหญ่ใน
วงการผู้รับเหมา

เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ
ต้มยำกุ้ง สายทองก็เป็นหนึ่งในนั้น
ที่เจอพิษเศรษฐกิจจนหมดตัว ต้อง
นำสิ่งของไปขายเพื่อใช้หนี้ และ
ตัดใจเดินออกจากการเป็นผู้รับเหมา
เริ่มนับหนึ่งใหม่จากการเป็นลูกจ้าง

ร้านก๋วยเตี๋ยว ลูกจ้างโรงงานขายผักส่งต่างประเทศ และในที่สุดก็กลับมาตั้งตัวได้อีกครั้งจากอาชีพ “หมอนวดแผนโบราณ” ซึ่งมีรายได้ดีกว่าการเป็นลูกจ้าง ด้วยความเป็นคนใจเย็น ใส่ใจลูกค้า จึงทำให้มีลูกค้าจองคิวนัดไม่ขาดสาย สายทองได้มีเวลาอยู่กับตัวเองในช่วงที่เป็นหมอนวด และคิดทบทวนว่าสิ่งที่ทำอยู่นั้นเป็นความต้องการของตัวเองจริงหรือไม่ มีงาน มีข้าวกิน มีเงินส่งลูกเล่าเรียน แค่นี้ไม่ใช่เธอที่ตนเองต้องการ

จุดเปลี่ยนของชีวิต

เหตุการณ์ที่ทำให้สายทองได้กลับบ้านที่อุทัยธานี เป็นเพราะพ่อประสบอุบัติเหตุ จึงต้องกลับมาดูแลพ่อ และพืชผลทางการเกษตรแทนพ่อ และปีนั้นเองเป็นปีที่คนไทยทั่วประเทศเศร้าโศกเสียใจให้กับการเสด็จสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ 9 สายทองจึงถามตัวเองว่าเรารักพระองค์ท่านจริงๆ

ใช่ไหม แต่เราไม่เคยทำตามสิ่งที่ท่านสอนเมื่อคิดได้ดังนั้นจึงเริ่มศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่าง และกลับมาทำเกษตรจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ.2559 เริ่มปลูกมันสำปะหลัง แต่ก็เจอทั้งฝนตก ชุกจนน้ำท่วม และขาดน้ำจนดินแห้ง ผลผลิตไม่เป็นไปตามที่ตั้งใจสักครั้ง ขาดทุนไปหลายบาท จึงมาคิดทบทวน

กับตัวเองว่าทำไมจึงไม่ประสบความสำเร็จ
และก็ได้คำตอบให้กับตัวเองว่าไม่ได้
ปลูกของกินไว้เลย สายทองได้เปลี่ยนมา
ปลูกพืชแบบผสมผสาน หลังจากได้รู้จักกับ
โครงการปิดทองหลังพระฯ ผ่านทางกรม
พัฒนาที่ดิน ซึ่งให้เข้าร่วมการอบรมที่มูลนิธิ
กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จังหวัดชลบุรี เมื่อ
เดือนเมษายน 2561

ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก

การกลับมาทำเกษตรของสายทอง
ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะการขาดแคลนน้ำ

ทำการเกษตรหลังฤดูฝน เป็นปัญหาที่ชาวบ้านบริเวณนั้นได้รับผลกระทบโดยทั่วกัน
สายทองได้พูดคุยกับคนในครอบครัวว่าจะขุดพื้นที่ให้เป็นสระเก็บน้ำ และจัดแบ่ง
พื้นที่ปลูกพืชแบบโคก หนอง นา โมเดลตามที่ได้อบรมมา ซึ่งคนในครอบครัวไม่มีใคร
เห็นด้วย เพราะเปลืองพื้นที่ แต่สายทองไม่ท้อและตัดสินใจลงมือทำหลังจากนั้น
2-3 เดือน โดยทีมงานของโครงการปิดทองหลังพระฯ และ อ.บุญล้อม จากมูลนิธิ
กสิกรรมธรรมชาติได้เข้ามาช่วยออกแบบพื้นที่ และเป็นที่ปรึกษาในการขุดสระ
ขุดคลองใส่ไก่อันสำเร็จด้วยเงินลงทุนของตนเอง และการสนับสนุนจากพัฒนา
ที่ดินที่จัดหาฟางข้าว ชีววั เพื่อการหมักดินหลังจากขุดเสร็จ

ที่ดินของสายทองเดิมเป็นพื้นที่ปลูก
อ้อย หลังจากปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรตามแนว
ทฤษฎีใหม่ ก็มีการปลูกพืชที่ผสมผสานมากขึ้น

จากเมื่อก่อนที่ต้องซื้อทุกอย่างกิน ตอนนี้อยู่แปลงมีทุกอย่างที่กินได้ โดยใช้เวลาร้าง
จากอาชีพหมอนวดมาปลูกต้นไม้ ปลูกพืชผักต่างๆ รวมถึงชักชวนสามีมาทำเกษตร
ร่วมกัน สายทองเล่าว่า ตอนอยู่กรุงเทพฯ ต้องซื้อทุกอย่างกิน ไม่รู้ว่าปลอดภัยมาก
น้อยแค่ไหน แต่ก็ต้องซื้อ แต่หลังจากกลับมาทำการเกษตรที่บ้าน สามารถเก็บกิน
ผลผลิตที่ตนเองปลูกได้อย่างสบายใจ เหลือก็นำแจกจ่ายเพื่อนบ้าน ไม่เศรษฐกิจ
นานาชาติที่นำมาปลูกก็ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์เพาะกล้าลานสัก ซึ่งในอนาคต
สิ่งเหล่านี้ก็จะกลับมาเลี้ยงตัวตนเอง

สุขใจกับการเปลี่ยนแปลง

สิ่งที่เกิดขึ้นที่เห็นได้ชัดคือมีน้ำทำการเกษตร มีแหล่งกักเก็บน้ำ มีพืชพันธุ์
นานาชาติ มีพื้นที่สีเขียวเพิ่มมากขึ้น พ่อแม่ไม่ต้องไปซื้อพืชผักสวนครัวจากตลาด
และสิ่งสำคัญคือไม่มีสารเคมีตกค้างในร่างกาย จากเมื่อก่อนที่สายทองกลับมาอยู่บ้าน
ได้ไปตรวจร่างกาย พบสารพิษตกค้างในเลือดในปริมาณมาก แต่หลังจากกลับมาอยู่
บ้านได้ 2 ปีไปตรวจอีกก็ไม่พบสารเคมี ตอนแรกที่สายทองลุกขึ้นมาทำเรื่องนี้ คนใน
บ้านและในชุมชนคิดว่าสายทอง “เป็นบ้า” เพราะเอาแบคโฮมาขุดพื้นที่ของตนเอง
ทำไม แต่ตอนนี้ทุกคนเริ่มเห็นพืชพรรณนานาชนิด จากเดิมที่เคยมีแต่อ้อย มีพืชผัก

ทุกอย่าง ทั้งของกิน ไม้ป่า รวมถึงฟีดอกรัก สามิผู้ซึ่งทำงานเป็นสถาปนิกที่กรุงเทพฯ ได้กลับมาทำเกษตรอยู่ด้วยกัน ทำให้ความสุขของครอบครัวกลับคืนมา **“...วันนี้พื้นที่ปลูกอ้อยสามารถปลูกข้าวได้ จากเดิมที่ซื้อข้าวกิน ก็มีพืชผักปลอดภัยกินได้ตลอดทั้งปี เป็นผักปลอดสารเคมีอยู่กับธรรมชาติไม่ต้องไปดมกลิ่นฝุ่นท่อไอเสีย ในเมืองใหญ่ พี่ว่าแค่นี้มันคือความสุขของพี่แล้ว”** สายทองกล่าวอย่างสุขใจ

แผนในอนาคต

ในระยะสั้น อยากปรับปรุงดินให้มีธาตุอาหารมากขึ้น จะได้ปลูกพืชผักนานาชนิดได้มากกว่านี้ ปลูกพืชสมุนไพรต่างๆ ทำพื้นที่ด้านท้ายแปลงเป็นป่าเหมือนสมัยที่ตัวเองเป็นเด็ก ที่มีต้นไม้หลากหลายพันธุ์ มีธรรมชาติสมบูรณ์

และด้วยสายทองเองเป็นหมอนวดจึงอยากสร้าง “สปาบ้านทุ่ง” มีนวดแผนโบราณ สปา อบตัวด้วยสมุนไพร และสิ่งสุดท้ายที่อยากให้เกิดขึ้นคือ อยากให้ลูกๆ หันกลับมาทำการเกษตรเหมือนที่ตนรัก เพราะไม่ใช่แค่ทำเพื่อตนเองเท่านั้น แต่สิ่งเหล่านี้จะตกเป็นมรดกของลูกต่อไป

ข้อคิดสำหรับคนที่จะเริ่มต้น

สายทองฝากจึงทำว่า “ให้เริ่มที่ใจของตัวเอง ปลุกต้นไม้ในใจให้ได้ก่อน แค้นหาเงินมาเพื่อใช้จ่ายค่าอุปโภคบริโภค ลดขั้นตอนตรงนั้นลงได้ไหม ปลุกกินเอง ก็ได้ ของดีมีประโยชน์สดใหม่ทุกวัน ไม่ต้องเสียเวลารอเงินเดือน กว่าจะไปซื้อ กว่าจะได้กิน ยกตัวอย่างการปลูกบัว ดอกเอาไปไหว้พระ ฝักกิน สายบัวนำไปประกอบอาหาร อยากกินอะไรก็เดินไปเก็บ ครอบครัวยู่กันพร้อมหน้าก็มีความสุขแล้ว เริ่มจากเล็กๆ แล้วค่อยขยายไป” “เล็ก แคบ ชัด”

ไร้พาะรัก : นางสาวทอง ศรีชุมพล อายุ 54 ปี

พื้นที่ทั้งหมด : 26 ไร่

พื้นที่ที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ : 15 ไร่

ปีที่เริ่มปรับปรุงพื้นที่ : 2561

กิจกรรมในแปลง :

- ปรับพื้นที่ ขุดสระ ทำคลองใส่ไถ่ ปูฟางห่มดิน ทำนาข้าว
- ปลูกไม้ผลหลายชนิด เช่น มะม่วงหิมพานต์ มะขามเทศ มะม่วง มะพร้าว น้ำหอม ฯลฯ
- ปลูกไม้ป่า เช่น ยางนา สัก มะค่า ประดู่ พะยูง มะขามป้อม พะยอม ไช้เฒ่า ไผ่ ฯลฯ
- ปลูกผักสวนครัว พืชล้มลุก เช่น พริก กะเพรา โหระพา มะเขือ อ้อย เผือก มัน ฯลฯ

นายจุย์ใหม่ มดแดง

เป็นค้อมายา

ชาวปลาค้อของกิน

นายจุย์ใหม่ มดแดง ชายหนุ่มใจดี วัย 41 ปี เติบโตในตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เรียนจบ ปวส. สาขาการเกษตรในอำเภอเมืองอุทัยธานี หลังจากเรียนจบจึงได้กลับมาทำงานในไร่ตามความตั้งใจของตัวเอง โดยได้ใช้ความรู้ที่เรียนมาปลูกผักสวนครัวไว้กินในครอบครัว ปลูกพืชเศรษฐกิจต่างๆ ที่มีราคาดีตามเพื่อนบ้าน ครั้งหนึ่งจุย์ใหม่ได้ลองปลูกมะเขือเทศราชินี ซึ่งเป็นพืชที่มีราคาสูง โดยไม่รู้มาก่อนว่าเป็นการลงทุนที่สูงมากด้วยเช่นกัน ซึ่งไม่ใช่เพียงด้านการเงินเท่านั้น แต่หมายถึงสุขภาพของเขาที่เสียไปจากการที่ร่างกายเริ่มสะสมสารเคมีที่ใช้ในการเกษตร สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง จนสุดท้าย

จួយี่ใหม่มีอาการคลื่นไส้ ปวดศีรษะรุนแรง ต้องเข้าโรงพยาบาล ถือเป็นจุดเปลี่ยนในชีวิตของเขาเลยก็ว่าได้ เพราะแม้ว่าจะได้เงินมาเป็นจำนวนมาก แต่เงินที่ได้มานั้นก็ถูกนำไปใช้ในการรักษาตัวจนหมด จึงหันมาปลูกพืชชนิดอื่นที่ลดการใช้สารพิษลง แม้ว่าจะได้เงินน้อยกว่า แต่ว่าได้สุขภาพคืนมา

จุดเปลี่ยนของชีวิต

ในปี 2561 จួយี่ใหม่ได้พูดคุยกับนายวันนบ ขอสุข เกษตรกรหัวก้าวหน้าผู้เริ่มลงมือปรับเปลี่ยนพื้นที่ตามแนวทางของโคก หนอง นา เป็นคนแรกของหมู่บ้านและปัจจุบันได้กลายมาเป็นประธานกลุ่มโมเดลแก่นมะกรูด บทสนทนานั้นได้จุดประกายความหวังบางอย่างให้กับเขา จួយี่ใหม่จึงได้ตามไปดู

ที่แปลงเกษตรของนายวันนบ ทำให้เห็นการขาดคล่องไส้ไก่ การถมดิน ที่เริ่มทำให้ที่ดินที่เคยแห้งแล้งเปลี่ยนไปเป็นผืนดินที่เก็บน้ำได้ และเขียวชะอุ่มมากขึ้น **“ผมเห็นแปลงของพี่นบเขียวกว่าแปลงคนอื่น ๆ และในหน้าแล้งแปลงเขายังมีน้ำ”** อีกทั้งยังเป็นวิถีเกษตรกรรมแบบทางไกลสารเคมี ใช้เพียงวัตถุดิบที่หาได้ในไร่ในนามาหมักเท่านั้น สิ่งนี้ยิ่งทำให้เกิดความสนใจ จึงได้ขอสมัครเข้าอบรมกับโครงการปิดทองหลังพระฯ ที่มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จังหวัดชลบุรี

กิจกรรมในแปลง

สิ่งที่จุ๋มใหม่ให้ความสนใจเป็นพิเศษคือการห่มดินและการขุดคลองไส้ไก่ ดังนั้นกิจกรรมแรกๆ หลังจากกลับมาจากการอบรมคือการออกแบบแปลงของตนเอง โดยเลือกแปลงที่ปลูกข้าวโพดติดเส้นทางสัญจรของชาวบ้านประมาณ 10 ไร่ มีแปลงของเพื่อนบ้านขนากอยู่ทั้งซ้าย-ขวา และยาวลึกเข้าไปจนขีดแนวเขาที่ด้านใน ซึ่งหากมองจากทางเข้าแปลง จะเห็นความลาดชันที่ค่อยๆ ไหลระดับขึ้นไปจนถึงภูเขาด้านหลัง พื้นที่แปลงนี้มีสระเก็บน้ำที่ค่อนข้างลึก แต่ไม่สามารถเก็บน้ำได้ แม้ว่าพยายามขุดแก้ไขมา 2 รอบ น้ำก็ยังคงแห้งหายไป เมื่อถึงคราวฤดูฝน น้ำจะไหลผ่านจากแปลงเพื่อนบ้านด้านหนึ่งไปอีกด้านอย่างรวดเร็ว หน้าที่ดินถูกกัดเซาะไหลตามน้ำไปด้วยและมีปัญหาน้ำหลากลงจากเขา ทำให้พืชไร่บริเวณนั้นเกิดความเสียหาย

ในการออกแบบพื้นที่ จุ๋มใหม่จึงทำคลองไส้ไก่ เพื่อบังคับเส้นทางไหลของน้ำฝนจากด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่งของแปลง ป้องกันไม่ให้น้ำกัดเซาะหน้าดินเสียหาย เพราะคลองไส้ไก่จะชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลง ทำให้น้ำไหลลงสระได้มากขึ้น อีกทั้งช่วยกระจายความชุ่มชื้นไปยังพื้นดินที่อยู่รอบๆ นอกจากนี้ จุ๋มใหม่ยังหาฟางข้าวเปลือกข้าวโพดมาห่มดินไว้ให้ทั่วแปลงด้วยเมื่อดินมีความชุ่มชื้นทั่วทั้งแปลงสระที่ขุดไว้ก็สามารถกักน้ำไว้ได้นานขึ้นไม่แห้งหายไปเหมือนแต่ก่อน

พื้นที่เชิงเขาเดิมที่ใช้ปลูกข้าวโพดและพืชไร่
ต่างๆ และประสบปัญหาน้ำหลากกัดเซาะเสียหาย
เป็นประจำ ถูกเปลี่ยนเป็นพื้นที่ปลูกไม้ผล ไม้ป่า
ขนาดใหญ่และขนาดกลาง กลายเป็นแนวกันชนที่
จะช่วยรักษาผิวดิน และกันไม่ให้ น้ำหลากเข้าแปลง
ส่วนพื้นที่ลาดชันถัดลงมาได้ออกแบบให้เป็นแนว
ชั้นบันได ที่สามารถปลูกข้าวได้ โดยปลูกทั้งข้าวเจ้า
ข้าวเหนียว ไม้ผล-ไม้กินได้ต่างๆ ไร่ตามแนวคันนา
ด้านล่างสุดก็ปลูกผัก พืชล้มลุกที่สามารถหมุนเวียน
ได้เร็ว เก็บกินในครอบครัว เหลือแจกจ่ายและขายเพื่อน
บ้าน เช่น แตง บวบ ถั่วฝักยาว พริก สตรอเบอรี่ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ตั้งแต่เริ่มลงมือทำปรับเปลี่ยนพื้นที่แปลงในเดือนเมษายน 2561 จนถึงปัจจุบัน
จุฬารัตน์เริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นทีละน้อย เริ่มจากพื้นดินเริ่มมีความชุ่มชื้น
มากขึ้น เห็นได้จากผักชีที่งอกงามดีต่างๆ ที่ไม่ได้รดน้ำมากนัก เพราะใช้การหมักดิน
ด้วยฟาง อีกทั้งน้ำในสระยังคงมีน้ำเหลืออยู่อย่างเพียงพอที่จะใช้ในหน้าแล้งแม้ว่าจะ
หมดฝนแล้วก็ตาม

พืชที่ปลูกในแปลงจากพืชเชิงเดี่ยว เปลี่ยนเป็นพืชผสมผสาน มีทั้งพืชระดับสูง
ระดับกลาง ระดับเตี้ย และระดับเรียดินครบตามทฤษฎี จุฬารัตน์ตั้งใจอย่างมากที่
จะปลูกป่าใช้สอยในพื้นที่ด้านบนสุดของแปลง เพื่อเป็นแหล่งอาหาร แหล่งไม้ใช้สอย
และกำแพงป้องกันน้ำหลาก จึงได้หาพันธุ์ไม้มาลงอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น
ยางนา สัก ประดู่ มะม่วง มะขาม เป็นต้น การปรับปรุงบำรุงดินได้ปรับมาใช้วิธี
ธรรมชาติเป็นหลัก อาศัยการหมักดิน การหมักน้ำจุลินทรีย์ การทำปุ๋ยหมักต่างๆ
ด้วยวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น ซึ่งแม้จะยังไม่เก่งและไม่มีเวลามากนัก แต่จุฬารัตน์ก็
หมั่นพูดคุยแลกเปลี่ยนหาความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติมตลอดเวลา

ผลผลิตที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย ทำให้วิถีชีวิตของจួយใหม่เปลี่ยนไปในหลายด้าน เช่น จากเดิมเมื่อจะเข้าไปทำงานในไร่ จะต้องมีการซื้อกับข้าวเตรียมหาของกินเข้าไปในไร่ แต่ปัจจุบันหลังจากที่สามารถปลูกพืชผัก เลี้ยงปลาได้เองแล้ว เมื่อถึงเวลาเข้าไปทำงานในไร่ จួយใหม่เพียงถือมีดไปเล่มเดียวกับเบ็ดอีกคัน หุงข้าวเตรียมไป ก็สามารถหาผักหาปลาในไร่นามาทำอาหารกินกันกับครอบครัว โดยไม่ต้องเสียเงินแม้แต่บาทเดียว

เมื่อมีพืชผักมากพอ จួយใหม่ได้แบ่งปันไปยังญาติมิตรและเพื่อนบ้าน ความเอื้อเฟื้อเหล่านี้ได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นในชุมชน คนที่ไม่เคยคุยกัน ได้หันมาคุยกัน ช่วยเหลือกัน หันมาสนใจถามไถ่แบ่งปันความรู้แบ่งปันแนวคิดต่อกัน ทำให้เกิดกลุ่มเครือข่ายเล็กๆ ที่พึ่งพาอาศัยกันในแนวทางของเกษตรวิถีธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลทางอ้อมที่เกิดขึ้นจากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของจួយใหม่

ปัญหาอุปสรรค

ความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีเกษตรของจួយใหม่ ในช่วงปีที่ผ่านมาี้ ยังมีความไม่เข้าใจจากคนในครอบครัวอยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาเห็นผักโดนแมลงกิน ภรรยาของจួយใหม่มักจะบอกให้นายฆ่าแมลงไปฉีดไล่ วิธีการรับมือของพ่อบ้านผู้ต้องการเลิกใช้สารเคมีอย่างจួយใหม่ ทำได้เพียงลดความขัดแย้งโดยการรับปากว่าจะไปฉีด แต่หันไปใช้น้ำหมักฉีดไล่แทน เพียงเท่านั้นก็จะช่วยให้สบายใจได้ทุกฝ่าย เขาเล่าเรื่องนี้อย่างอารมณ์ดี

แผนในอนาคต

เป้าหมายสูงสุดของจួយูใหม่ไม่ใช่เงินทอง ไม่ใช่ความร่ำรวย แต่เป็นเพียงเป้าหมายเรียบง่าย ที่ซ่อนความยิ่งใหญ่ไว้นั่น คำพูดหนึ่งที่เขาประทับใจและจำไว้ฝังใจจากการได้เข้าอบรมกับมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ นั่นคือประโยคที่ว่า **“เงินทองเป็นของมายา ข้าวปลาสิของจริง”** จากประสบการณ์การทำเกษตรที่ใช้สารเคมีที่ผ่านมา ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า ประโยคนี้เป็นจริง ดังนั้นปลายทางของความมุ่งมั่นในการพัฒนาแปลงของเขาจึงไม่ใช่การปลูกเพื่อขายให้ได้มาซึ่งเงินทอง เขาเล็งเห็นถึงการปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ที่จะสร้างภูมิคุ้มกันและความมั่นคงให้เขาในระยะยาว เป็นทั้งการสร้างป่า ฟืนฟูป่าไม้ให้คืนสภาพ เป็นการสร้างซูเปอร์มาร์เก็ตให้เขาและครอบครัวมีอาหารที่ดีและอุดมสมบูรณ์ไปตลอดชีวิต

สิ่งที่เขาทำ ณ วันนี้ จึงเป็นการเริ่มต้นสร้างเส้นทางแห่งความมั่นคงพอเพียง ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก จากนั้นพยายามลดการใช้สารเคมีให้ได้มากที่สุด เพื่อสุขภาพของเขา และคนในครอบครัว รวมถึงผู้บริโภคที่จะซื้อผลผลิตของเขา

ฝากถึงคนที่จะทำเกษตรทฤษฎีใหม่

“อันดับแรกให้เปลี่ยนที่ใจ ถ้าเข้าใจว่าเรื่องกินคือเรื่องสำคัญที่สุด ไม่จำเป็นต้องมีเงินมาก ไม่จำเป็นต้องมีที่เยอะ ก็สามารถเริ่มได้ทันที” การเริ่มต้นตามแนวทางที่เขาแนะนำ คือ เริ่มที่ตัวเอง เริ่มที่จุดเล็ก โดยปลูกผักที่ตัวเองชอบกินในแปลงเล็กๆ ใกล้บ้านก่อน แล้วค่อยๆ ขยาย ข้อสำคัญคือต้องหาความรู้ มีเครือข่าย มีกลุ่มที่มีแนวความคิดไปในแนวทางเดียวกัน จะช่วยให้พัฒนาได้เร็ว

นายจួយูใหม่ มดแดง อายุ 41 ปี

พื้นที่ทั้งหมด : 30 ไร่

พื้นที่ปรับปรุงเกษตรทฤษฎีใหม่ : 10 ไร่

ปีที่เริ่มทำ : เมษายน 2561

กิจกรรมในแปลง : ขุดคลองไส้ไก่ ขุดสระ ห่มดิน นาขั้นบันได ปลูกไม้ผล สตรอเบอร์รี่ แตงกวา ข้าวโพด ผักพื้นบ้าน เลี้ยงเป็ด ทำน้ำหมักชีวภาพ

ทูลุมทลบกัย ของพ่อ

อค์อิน หลวงสุวรรณ ศิลปินเปลี่ยนวิถี

อค์อิน หลวงสุวรรณ หรือมะเหมี่ยว ชาวอำเภอนองช้าง อายุ 36 ปี เดิมเลี้ยงชีพจากการเป็นศิลปินอิสระ ทั้งร้องเพลง และไกด์นำเที่ยวอยู่ที่ภูเก็ต แต่ด้วยความที่อยากกลับบ้าน จึงต้องผันตัวเองมาเป็นเกษตรกร มะเหมี่ยวย้อนอดีตให้ฟังว่า ก่อนหน้านั้นแม่เปิดร้านอาหารที่จังหวัดภูเก็ต ตัวเองก็ต้องไปอยู่ด้วย และศึกษาเล่าเรียนที่นั่น เมื่อเรียนจบก็ไปทำงานเป็นนักร้อง และไกด์นำเที่ยวอยู่ที่ภูเก็ต จนเมื่อเมื่อปี 2557 ได้กลับมาบ้านที่จังหวัดอุทัยธานี พบว่าที่บ้านไม่มีต้นไม้เลยสักต้น ซึ่งต่างจากภาพความทรงจำก่อนที่จะจากไป บ้านเคยร่มรื่นเต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่ นั่นเป็นส่วนหนึ่งของการ

เปลี่ยนความคิด แต่แรงบันดาลใจที่สำคัญคือ “แม่” แม้ว่าแม่จะไปทำร้านอาหารแต่ความชอบของแม่คือการทำเกษตร จึงทำให้มะเหมี่ยวตัดสินใจผันตัวเองมาเป็นเกษตรกร

จุดเปลี่ยนของชีวิต

การตัดสินใจครั้งแรกคือ เปลี่ยนจากศิลปินมาทำการเกษตร แต่ก็เริ่มด้วยเกษตรเชิงเดี่ยว มะเหมี่ยวปลูกข้าวโพดกับถั่วแระญี่ปุ่น แต่ด้วยต้นทุนที่สูง ทั้งค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง ค่าเมล็ดพันธุ์ รวมถึงค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน เมื่อเริ่มต้นด้วยการขาดทุน ได้ไม่คุ้มเสีย จึงต้องมองหาทางเลือกใหม่ ด้วยการหาความรู้เพิ่มเติมจาก You Tube จนไปพบคลิปอาจารย์ยักษ์ หรือ ดร.วิวัฒน์ ศัลยกำธร ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับโคก หนอง

นา และมองว่ามันเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ทำอยู่ในชีวิตประจำวัน จึงเริ่มลงมือทำด้วยตัวเองคนเดียว ก่อนที่จะตัดสินใจเปลี่ยนวิธีการทำการเกษตรโดยเข้าอบรมกับโครงการปิดทองหลังพระฯ ที่มาบเอื้องเป็นเวลา 4 คืน 5 วัน

หลังได้รับความรู้จากการอบรมมะเหมี่ยวบอกว่าเหมือนจุดระเบิดประกายความคิดให้ลงมือทำ แต่ยังมีปัญหาอุปสรรคจากคนรอบข้าง โดยเฉพาะคนในครอบครัวที่มีความคิดยึดติดกับการทำเกษตรเชิงเดี่ยว เพราะมองว่าทำรายได้ดีกว่า จึงตัดสินใจลงทุนซื้อที่ 2 ไร่ ด้วยเงินของตัวเอง 400,000 บาท เพื่อทำตามความฝัน แม้จะเจออุปสรรคในการขุดหาตาน้ำไม่เจอ ทำให้ไม่มีน้ำเก็บในหนอง พืชที่ปลูกไปตายหมด แต่มะเหมี่ยวก็ไม่ได้ย่อท้อ ยังคงหาความ

รู้และพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านไป 8 เดือน จึงขุดพบตาน้ำ หลังจากนั้นเขาได้นำหญ้าแฝกมาปลูกเพื่อล้อมพื้นที่ทั้ง 2 ไร่ ให้ดินอุ้มน้ำและดึงสารอาหารในดิน รวมถึงการให้หญ้าแฝกป้องกันหน้าดินพังทลายตามที่ได้เรียนรู้มาการปลูกหญ้าแฝกเต็มพื้นที่ 2 ไร่ ทำให้ทุกคนมองว่าบ้า แต่มะเหมี่ยวก็ไม่ได้ใส่ใจ ยังคงยึดมั่นในทฤษฎีความเชื่อของตัวเอง จนที่สุดการลงทุนก็เกิดผลพืชพันธุ์ที่ปลูกไว้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง

กิจกรรมในแปลง

ปัจจุบันภายในพื้นที่ 2 ไร่ ของมะเหมี่ยว มีพืชพันธุ์หลากหลาย บนดินมีกล้วยและไม้ยืนต้น เช่น กระถินเทพา ตะขบ ไม้แดง กระชายเผือก มะม่วง กระเจี๊ยบแดง บัว ดาวเรือง ส่วนในหนองน้ำมีปลามากกว่า 5 ชนิด ซึ่งเป็น

ปลาที่กินพืชทั้งหมดในพื้นที่ 2 ไร่ ภายใต้ชื่อ “หลุมหลบภัยของพ่อ ๙” ซึ่งมีความหมายว่าเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับมะเหมี่ยวที่ทำให้มีที่อยู่กิน และให้ความอบอุ่นใจกับตัวเอง

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ความเปลี่ยนแปลงที่เห็นในหนึ่งปี คือ ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันลดลง เพราะทุกอย่างที่ปลูกและเลี้ยงไว้สามารถนำมากินได้ในครัวเรือน และยังมีรายได้จากการปลูกพืชเหลือจากการเก็บกิน เช่น ผักกระเฉด ชะอม บัว ดาวเรือง มะเหมี่ยว บอกว่าแม้ตอนนี้มีกำไรไม่มาก แต่มีความสุขจากการได้ทำ เพราะนอกจากจะได้กินเองแล้ว ยังแบ่งปันให้ชาวบ้านในละแวกเข้ามาเก็บกินได้ ซึ่งนอกจากจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของชาวบ้านแล้ว ยังเกิดเครือข่ายที่คอยให้ความช่วยเหลือและแบ่งปันกัน เช่น ใครเก่งการทำปุ๋ยชีวภาพก็มาสอน ใครมีเมล็ดพันธุ์ก็มาแลกเปลี่ยนกัน ทำให้เครือข่ายในจังหวัดอุทัยธานีแข็งแรงและประสบความสำเร็จ

ฝากถึงคนที่จะทำเกษตรทฤษฎีใหม่

มะเหมี่ยวบอกว่า สำหรับคนสนใจ อยากทำ ขอให้ไปศึกษา ไปเรียนรู้จากคุณที่ทำมาก่อน หาความรู้ หาข้อมูลเยอะ ๆ แล้วถามตัวเองว่าใจรักจริงไหม อย่าเสียดิตความสำเร็จจากโลกโซเชียล เพราะกว่าคนอื่นจะสำเร็จได้ต้องผ่านปัญหาคุปสรรคมาก่อน ถ้าถามตัวเองว่าใจรักจริงรับรองว่าสำเร็จแน่นอน

นางสาวองค์อิน หลวงสุวรรณ อายุ 36 ปี

ชื่อไร่ : หลุมหลบภัยของพ่อ ๙

พื้นที่แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ : 2 ไร่

เริ่มปรับพื้นที่ : 21 พฤษภาคม 2562

กิจกรรมในแปลง : ปรับพื้นที่เป็นหนองน้ำ เลี้ยงปลา บัวสาย กระเฉด

ปลูกผักสวนครัวนานาชนิด และผักเด็ดยอด (ไชยา มะตูมแขก ขี้เหล็ก สะเดา)

ปลูกผลไม้ เช่น เงาะ มะม่วง มะพร้าว อินทผาลัม ฯลฯ

ปลูกไม้ป่า เช่น ไม้แดง มะค่า พะยูง กฤษณา ฯลฯ

โคกหนองนาถากะเงา

ชุตีมา จักขุมา ชีวิตมี..ทางรอด

ชุตีมา จักขุมา หรือครูปลา วัย 37 ปี อาชีพครูผู้ช่วยดูแลเด็กในจังหวัดอุทัยธานี พื้นฐานครอบครัวเป็นเกษตรกร ทำการเกษตรมาตั้งแต่รุ่นปู่รุ่นย่าต่อเนื่องกันมา และตัวเองก็มีความชอบในการทำการเกษตรมาตั้งแต่เด็ก หรืออาจจะเรียกว่าได้ว่าอยู่ในสายเลือดก็ว่าได้

จุดเปลี่ยนของชีวิต

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ครอบครัวของครูปลาจะปลูกอ้อยซึ่งเป็นเกษตรเชิงเดี่ยว นอกจากนี้จะไม่ค่อยมีกำไรแล้วยังแถมพวงด้วยหนี้สินที่ต้องจ่ายให้นายทุนทุกปี รายได้จากการปลูกอ้อยแต่ละปีหลังหักลบกลบหนี้จะเหลือเงินเพียงปีละ 10,000 บาทเท่านั้น ครูปลาพยายามที่จะหาทางแก้ไขโดย

การศึกษาหาความรู้จาก You Tube เกี่ยวกับทำเกษตรแบบผสมผสานที่มีอยู่หลายแนวทาง จนพบคลิปเกษตรทฤษฎีใหม่ โคกหนอง นา ของอาจารย์ยักษ์ และอาจารย์บุญล้อม ด้วยความสนใจจึงไปสอบถามเกษตรกรแถวบ้านแต่ก็ไม่มีใครรู้จักว่าทำอย่างไร จนทราบข่าวว่ามีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโคก หนอง นา จึงสมัครเข้าร่วมอบรมที่ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติ มาบฉ่อง จังหวัดชลบุรี เป็นเวลา 4 คืน 5 วัน

ครูปลาเล่าว่าความรู้สึกแรกที่ได้รับจากการอบรม คือ “ทางรอด” เหมือนเห็นแสงสว่างที่ปลายทาง เพราะส่วนตัวแล้วครูปลาชอบวิถีชีวิตแบบสมัยเด็ก ที่ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว มีต้นไม้เขียวขจี เสียงนกร้องลมพัดเย็นสบาย แต่ปัจจุบันมีแต่สารเคมี หอยในนาที่เคยมีก็เหลือน้อยลง ปลาที่เคยจับมากินก็ค่อย ๆ หายไป กลับจากอบรมครูปลาตัดสินใจขอพื้นที่จากพ่อจำนวน

6 ไร่ เพื่อทำโคก หนอง นา ตากะยาย
6 กุมภาพันธ์ 2562 ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นจุด
เปลี่ยนในชีวิตของครูปลาและครอบครัว
เพราะเป็นวันที่เริ่มขุดหนอง คลองไส้ไก่
และปั้นโคก

กิจกรรมในแปลง

ครูปลาเล่าว่าตัวเองถือว่าโชคดีมาก
ที่ตอนเริ่มทำเจออุปสรรคแค่ปัญหาภัยแล้ง
เล็ก ๆ น้อย ๆ ทำให้พืชผักต้นไม้ที่ปลูกตาย
ไปบ้าง แต่จนถึงตอนนี้ครูปลาบอกว่าสบาย
มาก ทุกคนในบ้านมีความสุข ไม่มีหนี้สิน
แถมมีกินมีใช้ตลอดจากพื้นที่ทำกินของ

ตัวเอง นอกจากจะได้ความสุขแล้ว การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ยังได้เครือข่าย ได้
ความรู้ และได้เพื่อนเพิ่มขึ้น เพราะเป็นกลุ่มที่มีแนวคิดเดียวกัน มีการช่วยเหลือ
เกื้อกูลกัน ซึ่งครูปลาเรียกว่าเป็นการใช้ “ใจแลกใจ”

ครูปลาจำได้ดีถึงต้นไม้ต้นแรกที่ลงมือปลูกในแปลง คือ “กล้วย” ตามมาด้วย
การลงทุนรอบแรก 53,000 บาท เป็นค่าขุดคลองไส้ไก่และปั้นโคก ลงมือปลูก
แตงไทย พักทอง พักเขียว แตงโม ดอกแค ซึ่งทำให้สามารถถอนทุนคืนภายใน
6 เดือน ซึ่งไม่เคยคิดว่าจะมีกำไรจากพืชผักที่ปลูกได้ขนาดนี้ และหากเทียบกับการ
ทำไร่อ้อย มันต่างกันเหลือเกิน แม้จะเป็นเงินจำนวนไม่มากแต่ครูปลาบอกว่า

มีความสุขเพราะ “ขายด้วยความรู้สึกของการให้” ตามคำของพ่อหลวงรัชกาลที่ ๙ บางครั้งมีคนมาขอซื้อผักผลไม้ ครูปลากับครอบครัวก็ให้ฟรี เข้าชั้นมากก็จะมีชาวบ้าน เอาของมาแลกคืนกับสิ่งที่ได้ไป มาถึงตรงนี้ครูปลาบอกว่า สิ่งที่ได้มันมากเกินกว่า ที่คาดหวังไว้ จากที่เริ่มทำด้วยความอยากกินพืชผักที่ไร้สารเคมี เพราะไปกินผัก จากที่อื่นแล้วได้กลิ่นสารเคมี การปลูกกินเองจึงปลอดภัยทั้งสารเคมี มีกำไร ได้ความรู้ และมีเครือข่ายเพื่อนฝูงเพิ่มขึ้น

ฝากถึงคนที่อยากทำเกษตรยุคใหม่

ครูปลาฝากคนที่สนใจอยากทำเกษตรทฤษฎีใหม่แบบโคก หนอง นา ว่าอยากให้ศึกษาให้ละเอียดก่อนที่จะลงมือทำ ประเมินศักยภาพของตนเองว่าทำได้แค่ไหน ไม่ใช่ว่ามีพื้นที่แล้วอยากทำก็ทำ เพราะหากทำในพื้นที่ที่เยอะ แต่มีแรงงานที่น้อย มันจะเกินกำลัง และเมื่อลงมือทำแล้วต้องทำอย่างต่อเนื่อง อย่ามองคนที่สำเร็จแล้วมาเป็นตัววัดความสำเร็จตัวเอง เพราะตอนเริ่มมักยากเสมอ

นางสาวชุติมา จักขุมา อายุ 37 ปี

ชื่อไร่ : โคก หนอง นา ตากะยาย

พื้นที่แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ : 7 ไร่

เริ่มปรับพื้นที่ : 6 กุมภาพันธ์ 2562

กิจกรรมในแปลง :

ปรับพื้นที่ ขุดสระคลองไส้ไก่ ทำนาข้าว เลี้ยงปลา กุ้งฝอย หอยขม บัวสาย กระเจ็ด ปลูกไม้ผล เช่น ขนุน มะพร้าว มะละกอ อะโวคาโด ฯลฯ

พืชผักสวนครัวและดอกไม้บานาชนิด

ปลูกไม้ป่า เช่น จั้ว ประดู่แดง พะยุง ยางนา ฯลฯ

เกษตรกรหัวไวใจกล้า
ที่ลุกขึ้นมาพลิกผืนดินของตนเอง
โดยทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในรูปแบบของ
“โคก หนอง นา”

มูลนิธิปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ
และสถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ

อาคารสยามทาวเวอร์ ชั้น ๒๖ เลขที่ ๙๘๙ ถ.พระราม ๑ ปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐
โทรศัพท์ ๐๒-๖๑๑-๕๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๖๕๘-๑๔๑๓ www.pidthong.org